חברה משותפת مجتمع مشترك Shared Society

גבעת חביבה جبعات حبيبه Givat Haviva

כנס גבעת חביבה הרביעי
לחברה משותפת בישראל

24 במאי, 2016 | 8:30-17:00 | קמפוס גבעת חביבה

مؤتمر جبعات حبيبة الرابع
للمجتمع المشترك

٢٤ أيار ٢٠١٦ | ٨:٣٠-١٧:٠٠ | حرم جبعات حبيبه - إسرائيل

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION

גבעת חביבה جبعات حبيبة Givat Haviva

כנס גבעת חביבה הרביעי
לחברה משותפת בישראל

תודות

גבעת חביבה מביעה את הערכתה העמוקה לתומכי הכנס השנתי הרביעי בנושא חברה משותפת.

גבעת חביבה ד.נ. מנשה 3785000 • טל: 04-6309288 פקס: 04-6309305

givathaviva@givathaviva.org.il • www.givathaviva.org.il

תוכן העניינים

מסרי הנשיאים:

נשיא ארה"ב מר ברק אובמה

נשיא מדינת ישראל מר ראובן ריבלין

יו"ר הרשות הפלסטינית מר מחמוד עבאס

נאומי הדוברים:

יניב שגיא, מנכ"ל גבעת חביבה

מוחמד דראוושה, מנהל תכנון, שוויון וחברה משותפת בגבעת חביבה

ד"ר וורנר פושרה, מנהל קרן פרידריך אברט בישראל

מרק גלאגר, ראש המחלקה הפוליטית, משלחת האיחוד האירופי לישראל

מוחמד ברכה, יו"ר ועדת המעקב של האוכלוסייה הערבית

סיכום דברים של אישי הציבור:

ח"כ יצחק בוז'י הרצוג, יו"ר האופוזיציה

ח"כ איימן עודה, יו"ר הרשימה המשותפת

איתמר שוויקה, מנכ"ל חבצלת

ניר מאיר, מזכיר התנועה הקיבוצית

ח"כ איוב קרא, סגן שר במשרד לשיתוף פעולה אזורי, הליכוד

ח"כ עופר שלח, יש עתיד

"

יום אחרי יום אנחנו בונים את החברה המשותפת: את הבית המשותף - של המאה אחוז ולא רק של ה-80 אחוז מקרב הרוב הלאומי, הבית שבו כול האזרחים מרגישים בבית, מכבדים אחד את השני, סובלניים, מכילים שונות, בעלי אחריות משותפת.

יניב שגיא, מנכ"ל גבעת חביבה

מר ברק אובמה
נשיא ארצות הברית

ברכותיי לכל באי כנס גבעת חביבה השנתי לחברה משותפת.

כאשר אנשים ממקורות ורקע שונים מתעלים מעל מה שמבדיל ביניהם ומתאחדים עבור מטרה משותפת, יש להם את הכוח לכוון את מהלך ההיסטוריה. שלום מתמשך בין ישראלים ופלסטינים הוא אפשרי, ודרך פורומים כאלה אתם פועלים לקראת עתיד יותר צודק ובר-קיימא.

ככל שתמשיכו לעבוד לזהות אתגרים משותפים, לחזות פתרונות משותפים ולהגביר את קולות הסובלנות וההבנה, אני מאחל לכם כל טוב.

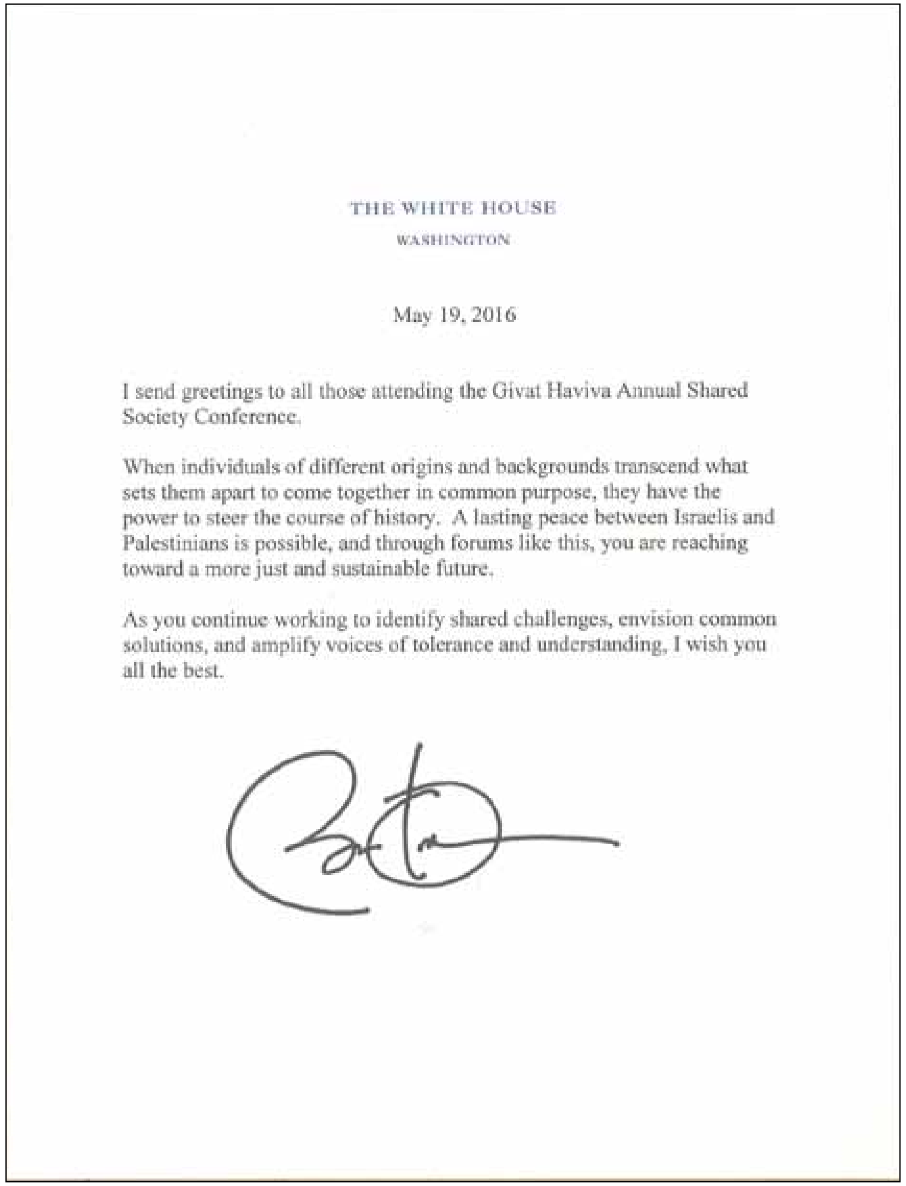

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

May 19, 2016

I send greetings to all those attending the Givat Haviva Annual Shared Society Conference.

When individuals of different origins and backgrounds transcend what sets them apart to come together in common purpose, they have the power to steer the course of history. A lasting peace between Israelis and Palestinians is possible, and through forums like this, you are reaching toward a more just and sustainable future.

As you continue working to identify shared challenges, envision common solutions, and amplify voices of tolerance and understanding, I wish you all the best.

ראובן רבלין
נשיא מדינת ישראל

אֶתְגַּר הַחַיִּים הַמְּשׁוּתָּפִים,
שֶׁאֲנִי מַעֲדִיף לְכַנּוֹת אוֹתוֹ–
אֶתְגַּר בִּסּוּס הַשּׁוּתָּפוּת
שֶׁל כְּלַל מַרְכִּיבֵי הַחֶבְרָה הַיִּשְׂרְאֵלִית,
אֵינֶנּוּ מִתְמַצֶּה בְּיַחֲסֵי עֲרָבִים–יְהוּדִים.

אַךְ אֵין סָפֵק,
שֶׁהַיְּחָסִים בֵּין יְהוּדִים לַעֲרָבִים,
בְּתוֹכְכֵי מְדִינַת יִשְׂרָאֵל,
הֵם
בְּלֵב–לִבּוֹ שֶׁל אֶתְגַּר הַשּׁוּתָּפוּת.

הַסִּכְסוּךְ הַיִּשְׂרְאֵלִי–פָּלַסְטִינִי,
נוֹכֵחַ וּמַשְׁפִּיעַ
בְּאֹפֶן מַמָּשִׁי,
עַל הַנַּעֲשֶׂה,
בֵּין יְהוּדִים לָעֲרָבִים,
בְּתוֹכְכֵי מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.

הַשָּׁנִים הָרַבּוֹת,
וְהַנִּסְיוֹנוֹת הַמָּרִים,
לְהָבִיא אֶת הַסִּכְסוּךְ הַיִּשְׂרְאֵלִי–פָּלַסְטִינִי
לִידֵי פִּתְרוֹן,
מוֹבִילִים כּוּלָּם לְמַסְקָנָה אַחַת:
בְּנְקוּדַּת הַזְּמַן הַנּוֹכְחִית,

תְּהוֹם פְּעוּרָה בֵּין הַצְּדָדִים,
תְּהוֹם שֶׁל חַשְׁדָנוּת,
תְּהוֹם שֶׁל חֹסֶר אֵמוּן.

לְלֹא אֵמוּן,
נִתְקַשֶּׁה לִצְעֹד
וְלוּ צַעַד אֶחָד קָדִימָה.

הַשְּׁאֵלָה הַמֶּרְכָּזִית,
אוֹתָהּ עָלֵינוּ לִשְׁאֹל,
הִיא כֵּיצַד לִבְנוֹת אֵמוּן,
וּמָה מִשְׁקָלָם,
שֶׁל עַרְבִיֵּי יִשְׂרָאֵל,
בַּהֲלִיךְ הַכֹּל–כָּךְ חָשׁוּב הַזֶּה
שֶׁל בִּנְיַן הָאֵמוּן.

אֲנִי רוֹאֶה בְּבִנְיָן הָאֵמוּן בֵּין הַצְּדָדִים,
אֶתְגָּר מַהוּתִי וּמֶרְכָּזִי,
שֶׁבּוֹ יֵשׁ חֲשִׁיבוּת עֶלְיוֹנָה,
לַיְּחָסִים בֵּין יְהוּדִים לָעֲרָבִים,
בְּתוֹכְכֵי מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.

אִם נַצְלִיחַ לְבַסֵּס כָּאן בַּבַּיִת,
יַחֲסֵי אֵמוּן בֵּין יְהוּדִים לָעֲרָבִים,
אוּלַי – וַאֲנִי מַדְגִּישׁ – אוּלַי,

נוּכַל לְשַׁעְתֵּק אֶת הַמּוֹדֶל הַזֶּה,
לְיַחֲסֵי יְהוּדִים–עֲרָבִים,
בַּמִּזְרָח הַתִּיכוֹן כּוּלּוֹ.

הַמְּצִיאוּת הַזּוֹ
מַצִּיבָה בְּפָנֵינוּ עוּבְדָּה בְּרוּרָה,
אִם חֲפֵצֵי חַיִּים אֲנַחְנוּ,
הֲרֵי שֶׁהַשִּׁקּוּם שֶׁל יַחֲסֵי עֲרָבִים–יְהוּדִים,
חַיָּב לַעֲלוֹת עַל הַשְּׁדֵרָה הַמֶּרְכָּזִית,
הַתּוֹדַעְתִּית,
הַפּוֹלִיטִית,
הַצִּבּוּרִית
וְהַתִּקְשׁוֹרְתִּית
שֶׁל מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.
אַחֶרֶת אָנוּ פּוֹגְעִים בַּעֲתִידֵנוּ
וּבְעָתִיד יְלָדֵינוּ.

הַתְּקוּפָה הַזּוֹ מְהַוָּה נְקוּדַּת זְמַן קְרִיטִית,
בְּכָל הַנּוֹגֵעַ לְיַחֲסֵי יְהוּדִים וַעֲרָבִים
בִּמְדִינַת יִשְׂרָאֵל.
הַחְלָטַת הַמֶּמְשָׁלָה,
אֲשֶׁר מַקְצָה מִילְיַארְדִים
לְצִמְצוּם הַפְּעָרִים בַּחֶבְרָה הָעֲרָבִית,
מְהַוָּה צִיּוּן דֶּרֶךְ תַּקְדִּימִי,
מְבֹרָךְ

וּדְרָמָטִי.
וּמִצַּד שֵׁנִי,
הַמֶּתַח בֵּין הַחֲבָרוֹת מַמְשִׁיךְ וְגוֹאֶה,
לְעִתִּים אַף עוֹלֶה עַל גְּדוֹתָיו.

הַזְּמַן דּוֹחֵק.
אֵין לָנוּ אֶת הַפְּרִיבִילֶגְיָה
לְהוֹתִיר לִילָדֵינוּ אֶת מְלֶאכֶת הַבְּנִיָּה.
אָנוּ חַיָּבִים לִיצֹר עֲבוּרָם יְסוֹדוֹת מוּצָקִים,
וְתַשְׁתִּית חֶבְרָתִית רְאוּיָה.
הַכֶּנֶס הַמְּבֹרָךְ,
הוּא חֵלֶק מַשְׁמָעוּתִי בַּתַּשְׁתִּית הַזּוֹ.

אֲנִי מְבָרֵךְ אֶתְכֶם לְרֶגֶל הַכֶּנֶס,
וּמְאַחֵל לְכוּלָּנוּ
שֶׁיְּלָדֵינוּ יוּכְלוּ לַחְלֹם יַחַד
עָתִיד שֶׁל חָזוֹן וְתִקְוָה.
דֶּרֶךְ אֲרוּכָּה לְפָנֵינוּ,
אַךְ אָנוּ מוּכְרָחִים לְהַמְשִׁיךְ וְלִצְעֹד.
מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִגְזַר עָלֵינוּ –
נוֹעַדְנוּ,
לִצְעֹד בַּדֶּרֶךְ הַזֹּאת יַחַד.
הֱיוּ בְּרוּכִים.

מר מחמוד עבאס
יו"ר הרשות הפלסטינית

אני שמח להיות איתכם ביום זה, למסור לכם את ברכת הנשיא מחמוד עבאס ואיחולי הצלחה בכנס שלכם.

בצל המשך הקיפאון בתהליך השלום והתגברות הסכנות האורבות לכולנו, כתוצאה מהתכחשות ממשל ישראל לזכות העם הפלסטיני לשחרור, עצמאות ובניית מדינתו, אנו סבורים כי על ממשלת ישראל להישמע לקולות האמת והצדק, ולבחור בין שלום והתנחלויות, בין ביטחון וכיבוש. שלום והתנחלויות הם שני קווים מנוגדים שאינם נפגשים. בניית גשר לשלום ושיתוף פעולה בין שני העמים הינו אינטרס שלכם ושלנו, אינטרס של כול עמי האזור ולמען הדורות האים.

ההתנחלויות הן המכשול העיקרי בפני כל התקדמות בתהליך השלום. על ממשל ישראל, אם היא רוצה את השלום, להיענות ליוזמת השלום הערבית, ליישם את ההחלטות הבינלאומיות בעניין זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני ובניית מדינתו בגבולות ה-4 ביוני 1967, כולל מזרח ירושלים, להפסיק לחלוטין את בנייתן של ההתנחלויות בירושלים ובכל השטחים הפלסטינים הכבושים ולפתור את בעיית הפליטים על בסיס ההחלטות הבינלאומיות.

ההנהגה הפלסטינית מקבלת בברכה את כל המאמצים הבינלאומיים החותרים להשגת שלום, ולאחרונה את היוזמה הצרפתית המבוססת על פתרון שתי מדינות וקביעת לוח זמנים לסיום הכיבוש. ההנהגה הפלסטינית אף הזהירה מפני המשך המדיניות הישראלית סרבנית השלום בצל הרחבתן של ההתנחלויות והעמקת צעדי האפרטהייד וההתכחשות לזכויות הלגיטימיות והלאומיות שלנו.

השלום הוא הדרך היחידה והאלטרנטיבה הטובה ביותר להבטחת ביטחון לכולם. הבחירה שלנו למימוש אלטרנטיבה זו דרך ההחלטות הבינלאומיות והלחצים על ממשלת ישראל להכרה בזכויות עמנו, עולים בקנה אחד עם המאמצים של ההנהגה הפלסטינית להשגת הכרה בינלאומית במדינת פלסטין. מעשי הדיכוי ומדיניות האפרטהייד והמחסומים לא יביאו ביטחון, אלא יותר הקצנה ופספוס הזדמנויות היסטוריות שמטרתן השגת שלום צודק ובר קיימא.

אי ציותה של ישראל לקול האמת, הצדק והשלום, והמשך התכחשותה לזכויות הלאומיות של העם הפלסטיני, מנפצים את האלטרנטיבות של פתרון בדרכי שלום והשגת פתרון ושלום קבע שהדורות הבאים יקבלו וישמרו ויגוננו עליו.

קהל נכבד,

אנחנו שואפים לפתרון צודק ובר קיימא שיבטיח את זכויות העם הפלסטיני ויסיים את הסכסוך.

יוזמת השלום הערבית, המבטיחה לישראל הזדמנות להכרה מטעם 57 מדינות ערביות ואסלאמיות תמורת סיום כיבוש השטחים הפלסטינים, נסיגה לגבולות ה-4 ביוני 1967, פתרון צודק לכל הסוגיות השנויות במחלוקת, כמו ירושלים, הפליטים והגבולות - היא הזדמנות שעל כל שוחרי השלום לנצל.

אנחנו מקווים שהשכל הישר ינצח.

אני מודה מקרב לב לכל קולות השלום בישראל. הקולות המתנגדים להמשך הכיבוש והמדיניות העוינת את העם הפלסטיני וזכויותיו הלגיטימיות. הגיע הזמן שהכיבוש הארוך ביותר בהיסטוריה יסתיים. כן, הגיע הזמן להקמת מדינה פלסטינית עצמאית החיה בביטחון ובשלום לצד מדינת ישראל.

אנו מושיטים יד לשלום ולחיים זה לצד זה למען השגת הזכויות הלאומיות שלנו, ומביעים הערכה גדולה לתפקיד אותו ממלאים כוחות השלום בחברה הישראלית.

> "השלום הוא הדרך היחידה והאלטרנטיבה הטובה ביותר להבטחת ביטחון לכולם. הבחירה שלנו למימוש אלטרנטיבה זו דרך ההחלטות הבינלאומיות והלחצים על ממשלת ישראל להכרה בזכויות עמנו, עולים בקנה אחד עם המאמצים של ההנהגה הפלסטינית להשגת הכרה בינלאומית במדינת פלסטין,"
>
> **מר מחמוד עבאס, יו"ר הרשות הפלסטינית**

יניב שגיא
מנכ"ל גבעת חביבה

לפני שבוע, לרגע, היה נדמה שקרן אור בוקעת בחשכה. ראש הממשלה וראש האופוזיציה דיברו יחדיו על הזדמנות היסטורית לשלום שמצדיקה את השותפות ביניהם. למחרת התברר שהאור היה מהקטר של רכבת המלחמה והשנאה... וקיבלנו ממשלת ימין לאומנית.

בבחירה בין שלום למלחמה, בין דמוקרטיה מחברת לבין אתנוקרטיה,

בבחירה בין פוליטיקה של פחד לפוליטיקה של תקווה, שוב ושוב בוחרת ארצי האהובה את המדרון החלקלק שמוביל לאובדנה.

אבל אנחנו לא התכנסנו כאן היום לשם הבכי והכעס. אנחנו התכנסנו ביחד בשביל לחזק את הבנייה, את השותפות, את התקווה, את האור האמיתי ולא המדומה.

התכנסנו ביחד כי אנחנו מחוברים ושותפים לחברה שצועדת במדרון החלקלק, אבל גם פועלים למנוע את ההתרסקות ולייצר אלטרנטיבה.

קונפיציוס שחי לפני 2500 שנה ונחשב כגדול הפילוסופים הסינים אמר: "כשחברת אנשים צועדת במדרון, האחרון נמצא במקום הכי גבוה."

ואנחנו כאן במדרון, אבל אנחנו גם האחרונים שנמצאים במקום הכי גבוה שמחייב אחריות רבה, אסטרטגיה ברורה, ביצוע מדויק, אמונה בדרך ואהבה, כן, אהבה.

מרטין לותר קינג אמר: "אהבה היא הכוח היחיד אשר יכול להפוך שנאה לחברות."

ואצלנו בישראל מדברים בבוז כנגד " אוהבי ערבים" או מי שרוצה לקיים שותפות עם ה"זועביז"

ואני אומר - מי שמדבר על ערבים נוהרים, ומי שלא מוכן לקיים שותפות עם אזרחי ישראל הערבים, ומי שרואה באהבת ערבים טעות או חיסרון, אלה גם אלה מסכנים את עתידנו , את עתידה של ארצנו המשותפת - ישראל.

יש לי וידוי קטן - אני אוהב ערבים.

אני אוהב את ריאד ואת מוחמד השותפים שלי שבכל יום אני לומד מהם משהו חדש. ואני אוהב את סאמר ואנהר וג'זאל וזאכריה ונסרין וחסן ושאר חבריי הנפלאים כאן בגבעת חביבה שאיתם אנחנו הופכים שנאה לחברות באמצעות האהבה.

אבל אני לא מסתפק רק באהבה - אני ממש חוגג את ההזדמנות לחיות ביחד עם ערבים. אני חוגג את העושר והמגוון התרבותי, את השונות המעשירה, את ההזדמנויות לפיתוח כלכלי, את המאכלים ואת המוזיקה שעוד נשמע ממנה היום.

כמו שאמר כאן בכנס גבעת חביבה לפני שנה, נשיא המדינה רובי ריבלין, "לא נגזר עלינו לחיות ביחד - נועדנו לחיות ביחד".

בנאומו האחרון של מרתין לותר קינג, יום לפני רציחתו הוא אמר: "רק כאשר חשוך מספיק, יכול אדם לראות את הכוכבים." ועכשיו חשוך כאן מספיק ואכן ניתן לראות את הכוכבים.

הכוכבים הם אנשים רבים וארגונים נפלאים מקרב החברה האזרחית שלא מוכנים לוותר על החברה המשותפת והשוויונית. אלו הם שותפינו לדרך שעושים מלאכת קודש יום יום. והכוכבים נמצאים במגזר הפרטי וגם שם בונים את מסילות השותפות, את הכלכלה המחברת והשוויונית ואת התמיכה הפילנטרופית בחברה המשותפת. והכוכבים נמצאים גם במגזר הציבורי - הם ראשי הרשויות שבונים שותפות בין קהילות שכנות, הכוכבים גם יושבים בכנסת ויש כאלה אפילו בממשלה. הם עובדים בפקידות הממשלתית בכול משרדי הממשלה- המשותף לכולם זה ההבנה שעתידה של ישראל תלוי בהצלחתנו לקיים כאן חברה משותפת.

סגן השר הערבי הראשון בממשלות ישראל התמנה בשנת 1971. 8 שנים לפני זה הוא היה שותף להקמת המרכז היהודי ערבי הראשון בישראל - כאן בגבעת חביבה. הוא היה ח"כ ממפ"ם וקראו לו עבד אל עזיז זועבי . מוכרת לנו היטב אמירתו המפורסמת: "לבטי כערבי-ישראלי נובעים מן העובדה שעמי שלי נמצא במצב מלחמה עם מדינתי"

כל עוד יימשך מעגל הדמים של הסכסוך הישראלי פלסטיני, כול עוד יימשך הכיבוש האיום שהורס את ישראל, לעולם יהיו אזרחי ישראל הערבים-פלסטינים קרועים בין מדינתם לבין עמם.

אבל אף על פי כן אלו הם שותפיי בבניית החברה המשותפת. ביחד אנחנו לא נכנעים לפרקטיקות של מלחמה , שנאה והדרה. אנחנו מייצרים את הפרקטיקות של חיים משותפים הבנויים על שוויון.

אנחנו עושים זאת באמצעות חיבור ארוך ועמוק בין רשויות שכנות, שמייצרות שותפויות מוניציפאליות, קהילתיות וחינוכיות.

אנחנו עושים את זה ביצירת תהליך חינוכי רב שנתי ורב גילאי שמצליח להתגבר על ההפרדה הכמעט מוחלטת שקיימת בין ילדי ישראל הערבים והיהודים. אנחנו עושים את זה בתכניות שיוצרות בסיס של שוויון והשתלבות, ואנחנו עושים את זה באמצעות הוראת השפה העברית והערבית לערבים וליהודים.

אלפי זרעים נזרעים מדי שנה בלבבות. זרעים חזקים ועמידים שיצליחו להיקלט באדמה הקשה של הפחד והשנאה שעליה חורשים הפוליטיקאים של האתמול. זרעים שמייצרים שתילים עמידים שצומחים כעצים רעננים שבצילם גדלים מנהיגי המחר.

ואם תחשבו שמדובר בפנטזיות או הזיות אספר לכם שאנחנו גם מודדים ומעריכים את כל התכניות שלנו ורואים מקרוב את ההצלחות, וגם לומדים את הכישלונות ואיך לשפר.

וכן, אנחנו משתפרים ומתרחבים. ולכן אני אופטימי ולא שותף לנהי ולבכי על החושך.

יום אחרי יום אנחנו בונים את החברה המשותפת: את הבית המשותף - של המאה אחוז ולא רק של ה-80 אחוז מקרב הרוב הלאומי,הבית שבו כול האזרחים מרגישים בבית, מכבדים אחד את השני, סובלניים, מכילים שונות, בעלי אחריות משותפת.

בית שבו כולם חווים תחושה של שייכות ובעלות משותפת.

חברה של שווים כפי שהוגדרה בחזון המקורי של הארץ הזאת - במגילת העצמאות.

אני גאה לסיים את דבריי בציטוט מהברכה המיוחדת שקיבלנו לכנס זה מנשיא ארצות הברית ברק אובמה. וכך הוא כתב : "כאשר אנשים מרקע ומוצא שונה מתעלים מעל המחלוקות ביניהם ומשתפים פעולה למען תכלית משותפת, יש ביכולתם לשנות את מהלך ההיסטוריה".

כולנו ביחד נשנה את מהלך ההיסטוריה ונעניק תקווה חדשה לאזרחי ישראל.

מוחמד דראוושה
מנהל תכנון, שיוויון וחברה משותפת בגבעת חביבה

מיעוט לאומי זה לא מקרה ייחודי לישראל. ומיעוט לאומי ששייך לעם שנמצא במאבק עם מדינתו אינו מקרה חדש. באירופה ישנם היום 32 מיעוטים לאומיים מוכרים על ידי המדינות שהם חיים בהן, מוענקות להם זכויות קולקטיביות, וקיימים הסדרים לגבי מעמדם. אבל כל זה קרה אחרי שמדינות אלו הגיעו לתובנה שמדינה מודרנית לא יכולה להיות מערכת ששייכת רק ללאום אחד, אלא שמיעוטים לאומיים הם חלק מהזכות שלהם להיקרא מדינות, ולהיקרא דמוקרטיות.

בישראל עדיין לא סיימנו את הדיאלוג הטרום קונסטיטוטיוני שאמור להביא להסדרת היחסים בין יהודים וערבים במדינה. כנראה שהנוסחה הסופית תתגבש רק אחרי פתרון הסכסוך הישראלי פלסטיני באזור.

אבל אין לחכות עד שזה יגיע, כי זה יכול לקחת עוד שנים רבות. בינתיים יש חיים לנהל, וחברה לבנות, וזה דורש הסדרה של תחומים רבים שאין לגביהם מחלוקת. ואסור למנוע מהישגים בתחומים אלה להתרחש, כי הצלחות קטנות מקלות על הדיאלוג על הנושאים שבמחלוקת.

נכון שהסכסוך הישראלי פלסטיני מעכב את השיח על חברה משותפת בין יהודים וערבים במדינה. בעיקר כי יהודים וערבים חלוקים מהותית בסוגיה הזו. לכן פתרון מהיר של הסכסוך על ידי הקמת מדינה פלסטינית יוציא את העוקץ המרכזי מיחסי יהודים וערבים. נוכל להתפנות לבניית כלכלה משותפת ומשגשגת, מערכת חינוך רב-תרבותית ומתקדמת, ושיתוף בערכים דמוקרטיים ואנושיים שחלקם נשחקים יום יום.

אין לראות בהמשך הכיבוש של העם הפלסטיני כנושא חיצוני ביחסי יהודים וערבים במדינה. הוא נושא מהותי, ערכי ולאומי. צריך לשים אותו על השולחן, וצריך לשתף את הציבור הערבי בתהליך. היום הציבור הערבי במדינה נפגע מהסכסוך בכל היבטי החיים, שוליות כלכלית, שוליות חברתית, שוליות תקשורתית, והדרה מתהליך קבלת ההחלטות במדינה. יש לנו הערבים הפלסטינים אזרחי ישראל מה להרוויח מפתרון הסכסוך, ועל כן עלינו לדרוש מעורבות בתהליך פתרונו. זה לגיטימי ונחוץ שניקח חלק בפתרון צודק של הסכסוך שיעניק את זכות ההגדרה העצמית והביטחון לשני העמים.

אנו יכולים להיות חוליה מקשרת שמגשרת על המחלוקות.

ורנר פושרה
קרן פרידריך אברט (FES) ישראל

זרם הפליטים אשר שוטף את אירופה לאחרונה, יחד עם השפעות המשבר הפיננסי, מדיניות הצנע והגלובליזציה, הם בעלי פוטנציאל לשנות את החברות האזרחיות באירופה ברמה המקומית ואף מעבר למדינת הלאום. האתגר המרכזי העומד בפני קובעי המדיניות באירופה ובחברות אחרות יהיה בשמירה על הלכידות החברתית והפוליטית בתנאים אלו. עתיד הדמוקרטיה הליברלית, הסובלנית והמכילה יהיה תלוי בפעילות הפוליטית שתשלוט, בהינתן עלייתו של הפופוליזם הימני והפוליטיקה השבטית/אתנית שלו, שתמיד מציב איזושהי קבוצה בחברה נגד קבוצות אחרות בה. אולם, עלינו לחתור לחיזוק איתנות הדמוקרטיה, יכולת ההתאוששות שלה והגוננות, ועל ידי כך, לבנות הגנה בפני הפוליטיקה המחריגה.

על כן, אני רוצה לברך את גבעת חביבה על הצגתה בפנינו קונספט למדיניות, קונספט אשר מעניק זווית ראייה חדשה ושונה באשר לדרך להתגבר על אי שוויון פוליטי, חברתי וכלכלי בחברות שלנו, קונספט שנקרא חברה משותפת. תמיכתם של שני נשיאים, הנשיא אובמה והנשיא ריבלין, כמו גם השתתפותם של כל כך הרבה מנהיגים פוליטיים מכל מגזרי החברה הישראלית, הן סימן ברור לחשיבותה של גישה מעין זו בימים מאתגרים אלו. כל המנהיגים הללו זיהו את המשימה המרכזית אשר ניצבת מולם ומול החברה האזרחית, דהיינו - לתמוך בחשיבותה של בניית חברות משותפות ולשכנע בצדקת הדרך - פוליטית, אתית וכלכלית.

בלמעלה מ-90% מהמדינות בעולם כיום יש אוכלוסיית מיעוטים של 10% לפחות. ישראל איננה יוצאת מן הכלל. הסיבות לגיוון הן שונות: לעיתים הדבר נובע מהגירה; במקומות אחרים אולי מדובר בתוצאה של קולוניזציה בעבר. יש להכיר בכך שהנתונים הספציפיים של כל מצב ומצב הם אולי שונים, אבל אני מאמין שחייבת להיות מטרה משותפת - לגלות דרכים בהן חברים בקהילות שונות יוכלו לחיות בהרמוניה איש עם רעהו.

כולנו מוקירים ומעריכים חברה שהיא מלוכדת מבחינה חברתית: חברה יציבה, בטוחה וצודקת, המבוססת על קידום והגנה על זכויות אדם, על אי אפליה וסובלנות; חברה אשר מכבדת גיוון, שוויון והזדמנויות, סולידריות, ביטחון ושיתוף כל אדם, כולל קבוצות ויחידים מוחלשים ופגיעים. בחברה מעין זו, כלל התושבים יכולים להרגיש עצמם בבית ויכולים לתרום את תרומתם לקהילה. חברה בה תנאים אלו קיימים, או בה פועלים להשגתם באופן מכיל, היא חברה שנקראת "חברה משותפת".

על מנת לפעול למען חברה משותפת עלינו להבין טוב יותר את התועלות שבהכלה חברתית ואת התמריצים והאמצעים לפעול למען קידומה. ניסיון מעשי ומחקרים אקדמיים זיהו את עקרונות היסוד הבאים, אשר מונחים בבסיסה של חברה משותפת: העיקרון הראשון הוא הצורך בהוקרה הדדית של כבודו של כל אחד מהאנשים בחברה, גם אם אפשר שהם דוברים שפות שונות, מאמינים בדתות שונות ואולי נראים אחרת. הכבוד וההוקרה בנויים על ידיעה והבנת האחר, ויש צורך ביצירת הזדמנויות חיוביות להכיר ולדעת את האחר בכדי לבנות כבוד. בתמורה, כבוד גורם לאנשים להיות מודעים לצרכים של אנשים אחרים ולדרכים בהן עלולים להתעלם או להעלים עין מזכויותיהם.

וזה מוביל לעיקרון השני והשלישי: שוויון הזדמנויות והיעדר אפליה. אם הזכויות הבסיסיות הללו תובטחנה, אנשים ירגישו בטוחים יותר וסביר פחות שירגישו מאוימים על ידי המדינה או על ידי מגזרים אחרים באוכלוסיה.

והעיקרון הרביעי - רק השתתפות דמוקרטית יכולה להקנות את סוג המבנים והמוסדות שיבטיחו שכל המגזרים בקהילה יוכלו לדבר בעד עצמם ולבטא את הצרכים שלהם.

ארבעת העקרונות הללו מהווים נקודות התייחסות, שחייבות ליצור את הבסיס לעבודה שלנו וללכידות חברתית.

המנהיגות הפוליטית ויצירת רצון פוליטי לקיים מדיניות מכילה הן ליבת העבודה למען חברה משותפת. למנהיגים הפוליטים תפקיד מכריע בקביעה, האם חברה היא מכילה ומשתפת, או האם היא מחריגה אנשים ודוחקת אותם לשוליים, ומונעת מהם הזדמנויות. מנהיגות פוליטית היא חשובה להרגעת אנשים ולקריאת תיגר על אלו שפונים ומנצלים את הפחדים של קהילות, שאינן מיטיבות להכיר אחת את השנייה. מנהיגות פוליטית דרושה כדי לנקוט ביוזמות ולפעול בדרכים שמפגינות גישה מכילה. מנהיגות פוליטית דרושה כדי להעלות את הטענה שהחברה תהיה מקום טוב יותר לכולם, אם כולם יאמצו את הגיוון, גם אם תחילת התהליך היא מאתגרת.

כמובן, מנהיגים פוליטיים אינם יכולים להשיג כל זאת לבדם. כל מגזרי החברה חייבים לקחת חלק. ישנן דוגמאות רבות לקבוצות בחברה, אשר פועלות לשיפור היחסים הקהילתיים ולהכנסת אוכלוסיות מודרות לזרם המרכזי, ורבים מכם לוקחים חלק במאמצים הללו. אלא שאותם מאמצים יהיו מוגבלים, אם המנהיגות הפוליטית אינה תומכת. בחברות רבות אנו מוצאים שהיא אינה תומכת דיה, ובמקרים אלו עלינו לבחון מדוע זה כך, ואיך ניתן לשנות את זה.

בנוסף, עלינו לבחון איך גופים בינלאומיים יכולים לעבוד עם המנהיגים ולתמוך בהם בהכרת חשיבותה של גישה זו. אנחנו רוצים להראות שאפשר לקדם חברות משותפות בכל מקום, גם במקום שבו המנהיגים טוענים שהם לא יכולים לעשות דבר בעניין.

עד עכשיו דיברתי על כך שהכלה חברתית היא הגיונית מסיבות אתיות ופוליטיות, ודי בכך כדי לשכנע. אלא שקיים גם טיעון כלכלי בעד ההכלה החברתית שהוא נראה מובן מאליו, אבל לעיתים קרובות לא נלקח בחשבון. אם חלקים באוכלוסיה נדחקים לשוליים, הם יתרמו פחות לכלכלה. יהיו להם השכלה דלה יותר וכישורים מוגבלים אותם יוכלו לתרום. יש להם פחות הון אותו הם יכולים להשקיע. על פי מחקרים שנערכו לאחרונה על ידי הבנק העולמי, במדינות שבחמישון העליון של החברות האזרחיות "המכילות", התמ"ג עלה בחמש השנים האחרונות ב-18.6% יותר מאשר במדינות בחמישון התחתון. משמע שקיימת ראייה לכך, שהכלה חברתית משתלמת גם במונחים של צמיחה כלכלית גבוהה יותר.

אפשר גם שקבוצות מוחרגות יהיו מוכנות פחות לתרום לחברה, שלתחושתן אינה מכבדת אותן ואינה מתייחסת אליהן כאזרחים מן המניין. אפשר שהן גם ירחיקו לכת ויתנגדו לסטטוס קוו, והדבר עלול לעלות למדינה בכמות ניכרת ממשאביה לשם שמירה על הביטחון והיציבות. המדינה עלולה לנקוט באמצעי ביטחון מוגברים כגון כוחות ביטחון גדולים יותר, ציוד משופר לשירותי הביטחון, בתי כלא גדולים וחזקים יותר. אבל יש לכך מחיר כלכלי נוסף: אין זה סביר שהון מקומי, ויותר מזה - הון זר - ישקיעו בחברה אזרחית אם היא נתפסת כבלתי יציבה והמתח בה הוא רב.

כבר צריך להיות ברור לכולם שקבוצות מקופחות ופגיעות אינן מהוות נטל על הכלכלה, בייחוד בעולם שהתמודד עם קריסות כלכליות ואבטלה גבוהה מתמשכת, בו אנשים מרגישים חסרי ביטחון עוד יותר. הכללתן דווקא יוצרת הזדמנויות חדשות עבורן ועבור החברה, ומעלה את רמות הרווחה לכולם.

חשוב שמידע וניתוחים מסוג זה יהיו זמינים ולהפריך את הטענות השליליות נגד הכלה. אבל אין די בכך. פופוליזם לאומני ופוליטיקה המבוססת על זהויות יכולים לגעת בקלות באי הוודאות אותה אזרחים רבים חשים ביחס לאלה שהם שונים מהם, ובעיקר העניים והמוחלשים. ראינו את זה באופן ברור בבחירות שהתקיימו לאחרונה במספר מדינות באירופה, ובכלל זה במדינה שלי - גרמניה. במצב כזה קשה לשמוע טיעונים רציונליים, אבל עוד יותר חשוב - להשמיע אותם שוב ושוב.

במיוחד במצב שהוא קריטי כל כך, קיימת חשיבות עליונה להוכיח שחברה מגוונת שהיא מלוכדת ומכילה היא בעלת היגיון כלכלי: שיתוף פעולה הוא טוב מקונפליקט. הרבה יותר משתלם ומועיל מכל הבחינות להשקיע בבניית חברות משותפות. זוהי הטענה בה מנהיגים פוליטיים צריכים להתמקד ולאורה עליהם להנהיג.

אלא שמנהיגים פוליטיים אינם יכולים לבוא במקום תרומתו של הפרט בתוך הקהילה שלו ובמקום עבודתם של ארגונים בינלאומיים וארגוני חברה אזרחית. לעיתים קרובות, על המנהיגות הפוליטית להיות "הנהגה מאפשרת", אשר מעודדת או מאפשרת שינוי בעמדות ובהתנהגויות ואת הקהילות לפעולה. הדברים שאמרתי לגבי מנהיגים פוליטיים רלוונטיים גם לגבי מי שנמצא בעמדות מנהיגות בחברה האזרחית.

ולסיום, מילה אחת אחרונה:

הכלה חברתית מתייחסת לכולנו. היא מתייחסת לכל אחד מאיתנו כפרטים, כאזרחים, כמי שהם בעלי זכויות אדם. לא מדובר ב"לגרום לאחרים להתאים ולהשתלב", אלא בבניית מכנה משותף בו כולנו מרגישים בטוחים כדי לפתח את הפוטנציאל שלנו ולתרום דרך השוני שבנו.

תודה רבה!

"עתיד הדמוקרטיה הליברלית, הסובלנית והמכילה יהיה תלוי בפעילות הפוליטית שתשלוט, בהינתן עלייתו של הפופוליזם הימני והפוליטיקה השבטית/אתנית שלו, שתמיד מציב איזושהי קבוצה בחברה נגד קבוצות אחרות בה."

וורנר פושרה, קרן פרידריך אברט (FES) ישראל

מרק גלאגר
ראש המחלקה הפוליטית משלחת האיחוד האירופי לישראל

זהו עונג גדול עבורי, להיות כאן איתכם היום. אני רוצה להודות לגבעת חביבה על ההזמנה להשתתף בכנס חשוב זה. במבט מסביב, אני רואה שיש אנשים חשובים רבים, שמחוייבים לחברה משותפת ודמוקרטית בישראל.

האתגרים הניצבים בפני חברות רב-עדתיות, רב-דתיות ורב-תרבותיות ידועים היטב באירופה, ואני מאמין שיש לנו הרבה מה ללמוד איש מרעהו בתחום זה.

אבל בישראל, ניתן גם לראות בסוגיית החברה המשותפת אבן בניין בתמונה הגדולה יותר, שחובה לטפל בה. ביכולתה להקנות כלים ומיומנויות שהם חיוניים לשם פיוס, ואשר הצורך בהם הוא רב.

על כן, אנחנו תומכים בגבעת חביבה בפועלה, שהוא חשוב ביותר, ליצירת חיבור בין ישראלים יהודים וערבים לשם בניית חזון משותף לעתיד, ותכנית פעולה שתכוון את העבודה לעבר חברה משותפת זו. הפרויקט ממומן במסגרת תכנית ה-EU Peacebuilding Initiative, אשר תומכת בפרויקטים שתורמים לפתרון הסכסוך.

בדיוק כמו אירופה, בישראל קיימת חברה רב-שכבתית בהקשר היסטורי ופוליטי מורכב, וסכסוך מתמשך.

ההיסטוריה של אירופה ויצירת מבנה מאוחד של איחוד אף היא תוצאה של שנים רבות של קונפליקטים לאומיים ומשמשת מודל לפתרונם של הסכסוכים הללו. וגם הסוגיות הבוערות באירופה היום, כולל שטף של אלפי פליטים אשר מגיעים מארצות שסועות מלחמה, מזכירות לנו שסכסוכים יוצרים אתגרים, ואף הזדמנויות, להתקדם אל עבר חזון העתיד שלנו.

אנחנו מבינים שישראל היא מקום שבו, חרף קשיים רבים וגדולים, סוג זה של מחשבה צופה פני עתיד ואחריות משותפת לעתיד המדינה יכולות להתקיים ולגרום לכך שאנשים כה רבים מכל הקהילות, כמו גם הממשלה, יוצאים היום כדי לתמוך בו.

זו איננה משימה של מה בכך.

נראה כי רבים מסכימים, שבעוד שקיים שוויון בפני החוק, הרי שפערים חברתיים, כלכליים ופוליטיים חשובים ממשיכים להתקיים בין הרוב היהודי למיעוט הערבי. פערים אלו הם ממשיים בנתוני התעסוקה והדיור, אך גם בסקרי דעת קהל שנערכו לאחרונה אודות עמדות היהודים והערבים איש כלפי רעהו. בנוסף, הייתה גאות מדאיגה בפשעים גזעניים ולאומניים; על הרשויות מוטלת האחריות להראות שהן ממצות את הדין כלפי מבצעיהם באופן אפקטיבי, בעוד שעל הקהילות לטפל בהסתה שבאה מבפנים.

מאמצים רבים וחשובים הוקדשו לטיפול בפערים שבין יהודים לערבים בישראל, רבים מהם בתמיכת האיחוד האירופי או מדינות חברות בו. בדיוק כפי שחשוב לבנות קשרים בינאישיים, לעבוד על ההבנה ההדדית של "האחר", ולקדם את היחסים בין הקהילות, כך גם חיוני להתמודד עם אי שוויון מבני. חיזוק השתתפותם של ערבים בשוק העבודה והעצמת נשים בכוחם להאיץ התפתחות כלכלית. הקצאה צודקת של קרקעות ותכנון ערים הנה בעלת חשיבות מרכזית על מנת לאפשר פיתוח חוקי של הדיור והעסקים. השתתפותם של ערבים בהשכלה גבוהה ובתעסוקה בשירות המדינה בכוחה לתרום ללכידות חברתית. חייבים למנוע אלימות בין הקהילות, כולל מה שנקרא רצח על רקע חילול כבוד המשפחה, ועל האזרחים להרגיש בטוחים ומוגנים, כמו גם לתת אמון במערכת החוק והמשפט. דמוקרטיה לא תוכל לשגשג במקום שלא קיים אמון במערכות ובמוסדות הציבוריים.

לשם כך, האיחוד האירופי תמך בפרויקטים רבים בישראל אשר מטפלים בתחומי אי השוויון הללו ובהם אנשים עובדים ביחד, יהודים וערבים, ישראלים ופלסטינים, כדי ליצור עתיד טוב יותר למען כולם.

הרושם שלי בשנים האחרונות הוא של אבדן תקווה ויאוש הולך וגובר לגבי העתיד. באחריות המנהיגות להביא לשינוי יסודי על מנת להשיב תקווה לאזרחי המדינה, אבל אחריות זו היא גם של המדינות והקהילות אשר סובבות את ישראל, תומכות בישראל ושואפות לראות אותה מתקדמת בכיוון חיובי ביחד עם שכנותיה.

אנחנו מודעים לכך שהיעדר הביטחון והקונפליקטים באזור כיום אינם מסייעים במשימה זו. ואין לנו תמיד את התשובות, אבל אנחנו כן יודעים מה לא יעזור. הסתה, דברי שנאה, יצירה או הגדלה של פערים בין קהילות, נקמה והיעדר מחשבה קדימה - כל אלה אינם עובדים.

בהקשר זה, האיחוד מודאג לעיתים בקשר לאי אלו יוזמות, אשר יגבילו את החופש הבסיסי או יתנו תוקף חוקי לאפליה. עד עכשיו, אף אחת מהצעות החוק המדאיגות ביותר לא הפכה לחוק בפועל. אבל הן ציננו את האווירה ובכוון לתרום לתחושת הזרות והניכור. אנחנו מצפים מהממשלה להתנגד נחרצות לכל פעולה שהיא מפלה בפוטנציה ולנקוט בעמדה נחרצת נגד דברי שנאה ושטנה. בנוסף, אנו קוראים למנהיגי הקהילה הערבית בישראל להעביר את סוג המסרים האחראיים שבכוחם לסייע בריפוי התהום הנפער באמון שבין הקהילה היהודית והערבית.

על כן, אני שמח לראות כאן היום פקידי ממשל, חברי כנסת ומנהיגים קהילתיים. אני חושב שראוי לציון מיוחד שאתם מתכננים להעלות סדרה של פעולות קונקרטיות להנעת הפרויקט הזה וליצירת חברה ומרחב משותפים, בהם כל האנשים בישראל יוכלו לשגשג ולהביט קדימה לעתיד בתקווה. ביחד, אתם יכולים לעשות הבדל. אני מאחל לכם דיונים בונים, רעיונות יצירתיים, ואת העקשנות והדבקות הדרושות על מנת ליישם אותם.

מוחמד ברכה

יו"ר ועדת המעקב של האוכלוסייה הערבית

אני רוצה לברך את גבעת חביבה על ארגון הכנס הזה הנותן אפשרות לייצר שיח בלתי אמצעי על אחת הסוגיות הכי חשובות ליחסי יהודים וערבים. אין מי שיכול לדבר בשמם של מיליון וחצי הערבים בחברה הישראלית מלבד ועדת המעקב. טוב שהמדינה תחשוב אם ראוי להתייחס לערביי ישראל כחברה עם זכויות ותכיר בוועדת המעקב כגוף המייצג.

בשנים האחרונות מקדם ההזדעזעות פחת: ב-82 נרצחו שני פלסטינים בחלחול ויצאנו כסטודנטים לרחובות והפגנו עד שפיזרו אותנו עם גז מדמיע; היום דברים הרבה יותר גדולים עוברים בשקט וללא מחאה. השאלה שצריכה לעלות היא שאלת האזרחות השווה (equal citizenship) ולא של האזרחות המשותפת. אין דבר הנוגע באזרחותם של הערבים בישראל שאין לו נגיעה ב"קונפליקט", שהוא מושג מכובס לאסון "הנכבה" שקרתה לערבים ב-48. אין דבר שקשור בחברה הערבית שלא נגזר מ-48. "התקנות לשעת חירום" הטילו עוצר על החברה הערבית: זה היה הדבר הראשון שכונן את האזרחות הלא-שווה ולא-משותפת. גם עם תום המשטר הצבאי הבעייתיות נמשכת: סוגיית הדיור (הקשורה באדמה שהיא אדמת לאום ואנחנו מחוץ ללאום), סוגיית העוני, אפילו האחוזים הגבוהים בתאונות הדרכים שנגזרים מכך שהאנשים עובדים יותר קשה והתשתיות פחות טובות. סוגיית הפשע והנשק שקיים בקרב ארגוני הפשע שמטופלת בנתניה אחרת מהאופן שבו היא מטופלת בחברה הערבית. יצאתי בקריאה למבצע "לנקות את הבית", שכל האזרחים ינקו את ביתם מנשק הפשע, כי אני מיואש מהאפשרות שהמדינה תעסוק בסוגיה זו באופן הראוי. איך אנשים חיים שנים אחרי שנים עם מצב כזה, עם אפליה כזו? ועכשיו כניסת ליברמן לממשלה, האיש שניהל ארבע מערכות בחירות על גבם של אזרחי ישראל הערבים. מה הכוונה ב"סוגיית הנאמנות?" אני לא חייב להיות נאמן למדינה אלא המדינה צריכה להיות נאמנה לי. רק מדינה פשיסטית דורשת נאמנות מאזרחיה למדינה. צריכה להיות ההכרה בזכותי כפלסטיני כאשר אני עומד לצד בני עמי הפלסטינים: לא יתכן שניתפס כגייס חמישי. "הנכבה" מלווה אותנו ביומיום. מי שעושה פשע - יש לשפוט ולהעניש אותו ע"י מנגנוני הענישה והמשפט במדינה; אבל סוגיית האזרחות מדאיגה: על הקיר יש כתובת, כתובת של הסלמה לא רק ברצועת עזה, אלא גם כנגד אזרחי ישראל הערבים עם כניסתו של ליברמן לממשלה. אי אפשר לנהל את שגרת חיינו כפי שהיה. אנחנו הולכים לאסון ואני קורא לכולם להרים קול. וכדי לא לסיים בנימה פסימית: בוועדת המעקב אנחנו מדברים על הצורך בפתיחת אפיק של תקשורת ישירה בין אזרחים ערבים ויהודים. חוסר המגע מעמיק את הזרות. גם על מחלוקות אפשר לדבר. האוכלוסייה הערבית הושיטה יד ואני מאתגר את האוכלוסייה היהודית להושיט יד בחזרה.

"האוכלוסייה הערבית הושיטה יד ואני מאתגר את האוכלוסייה היהודית להושיט יד בחזרה"

מוחמד ברכה, יו"ר ועדת המעקב של האוכלוסייה הערבית

ח"כ יצחק (בוז'י) הרצוג

יו"ר האופוזיציה

כשניהלתי משא-ומתן עם נתניהו על הובלת מהלך מדיני משמעותי עשיתי זאת מעומק הלב, למרות שזה הרגיז: הייתה לי תחושה שקיימות הזדמנויות אמיתית באזור. יש שורה של מנהיגים ערבים חדשים, סונים, סביבנו, שמוכנים לקחת אחריות. בניגוד לקמפ-דיויד, שם ברק וערפאת נשארו לבד, ואילו כאן יש הזדמנות למעטפת שרואה את הסכסוך הישראלי-פלסטיני כחלק מהמדיניות שלהם. הגעתי למסקנה שיש הזדמנות גדולה והיה צריך את הכוחות כולם בישראל למימוש המהלך הזה. אם זה היה קורה - היינו רואים אירוע בינלאומי חשוב בקהיר. חשבתי שנתניהו מוכן למהלך גדול מול גורמים מדיניים בעולם, אבל האינטרס הפוליטי גבר אצלו והוא הלך עם מנהיגים קיצוניים. הוא נכנע לפחדים הבסיסיים שלו לגבי המשך היכולת למשול בליכוד. למשה שרת הייתה אפשרות לקדם שלום עם מצריים ב-1953, אבל בגלל קוניוקטורה פוליטית במפא"י המהלך נמנע. גם כעת הקוניוקטורות הפוליטיות מנעו את המהלך. ההיסטוריה תשפוט את נתניהו לרעה.

זה מחוץ. מבית, למינוי ליברמן תהיה השפעה על יחסי יהודים וערבים במדינה והייתי מציע לשמוע את האזרחים הערבים. גם כשהיה באופוזיציה ליברמן הצביע עם הקואליציה על כל מיני חוקים גזעניים. הוא יוביל סדר יום מסוכן במדינה. אנחנו בתקופה מאתגרת ביחסי יהודים וערבים במדינה. כש-50% מהיהודים אינם רוצים שמורה ערבי ילמד את ילדיהם זה מזעזע בעיני. ראש הממשלה לא עושה כלום בנושא וזה מדאיג. בנוגע לאמירה שלי של "אוהב ערבים" זה היה כשהתייחסתי לסוגיה שעלתה ע"י פעיל שהשתמש בביטוי לפני. זה לא היה ביטוי שהייתי צריך להשתמש בו. יש רוב דומם שמכיר בחיים המשותפים ותומך בהם, אבל הסכסוך עם הפלסטינים מפריע ואף מבלבל. אני רוצה גם לקבוע "גבולות גזרה": מי שרוצה לפגוע בחיילים הוא מחבל נקודה. יש לי ילדים בצבא. לכן חלקתי על דבריו של הח"כ שלנו זוהיר בהלול בנושא. גם המנהיגות הערבית צריכה להתבגר ולא לאחוז באמירה "אנחנו לא מצטרפים לממשלה ציונית". אם המפלגה שלי היתה מרכיבה את הממשלה הייתי רוצה לשלב את הנהגת "הרשימה המשותפת", אבל המנהיגות הערבית אינה רוצה בכך. שני הצדדים צריכים להתגבר על התסביכים שלהם בכל הקשר לשיתוף הפעולה בכל הרמות במדינה.

> גם המנהיגות הערבית צריכה להתבגר ולא לאחוז באמירה "אנחנו לא מצטרפים לממשלה ציונית"
>
> **ח"כ יצחק (בוז'י) הרצוג, יו"ר האופוזיציה**

ח"כ איימן עודה,

יו"ר הרשימה המשותפת

ישנה הקצנה ברחוב הישראלי ולכן צריך להשתחרר מהתפיסה של "כל הערבים נגד כל היהודים" ולהחליפה ב"הערבים והיהודים ביחד בעד שוויון וחברה טובה יותר". יש את מחנה הימין, ויש את מחנה השמאל, וזה הזמן לבנות את המחנה הדמוקרטי - יהודים וערבים יחד.

בנוגע לטענות בדבר הצורך בחיזוק הביטחון העצמי היהודי: אי אפשר שקבוצת רוב כ"כ דומיננטית תתנהל כמו מיעוט. כך מתנהגים החלשים, לא רוב. מה הפריווילגיה להיות רוב וחזקים ולהתנהג כך? תשאירו לנו להרגיש כמו מיעוט ולהרגיש חלשים - זה כמעט הדבר היחיד שנשאר לנו. מי צריך להרגיש מאוים? הילד הפלסטיני או הילד היהודי? הפלסטינים הם אלו שצריכים להרגיש מאוימים ולא מדינת ישראל.

ערביי ישראל הם שנמצאים בין הפטיש לסדן. אין לנו ספק שסיום הכיבוש יביא לחיזוק ויקדם את החברה הערבית. הכיבוש הוא אבן הנגף להתקדמות ערביי ישראל.

"תעזבו אותנו מהפלסטינים" כפי שמטיחים בנו לא פעם, זו אמירה בלתי מוסרית. אנחנו לוקחים את האזרחות בצורה רצינית, וזה כולל גם את הדאגה לפלסטינים.

הרשימה המשותפת נוצרה מבחירה ואנחנו רוצים שהיא תרוץ יחד בבחירות הבאות. יש לה פוטנציאל אדיר. בבחירות האחרונות הצביעו רק 63% מבעלי זכות הבחירה בקרב ערביי ישראל בעוד בקרב היהודים 74% הצביעו. אם אחוז ההצבעה יגדל נוכל להגיע ל-17 מנדטים ונמנע את הקמת ממשלת הימין. יש אצלנו ארבע מפלגות ואין ספק שאנחנו חלוקים בסוגיות רבות אבל אנחנו פועלים באופן דמוקרטי, לבטח יותר מ"יש עתיד".

אם תשאלו כל ערבי ברחוב מהי התקופה הכי מוצלחת מבחינה פרלמנטרית, התשובה היא תקופת ממשלת רבין, כשהיינו גוש חוסם. החברה הערבית רוצה השפעה, שלא נשב בצד - גם אם לא נהייה בקואליציה. גוש חוסם זו אפשרות טובה, ויש גם אפשרויות אחרות.

המזרחים יודעים לחיות עם ערבים, אבל הם חלק מהימין כי מפא"י השפילו את ההורים שלהם. מבחינה תרבותית אנחנו כל-כך קרובים. המזרחים הם ערבים, אז למה אנחנו כ"כ רחוקים?

אנחנו רוצים להשפיע, אבל זה לא תלוי רק בנו. חשוב לי להיות על כל במה ולדבר אל הציבור הישראלי. אני מדבר אל כל האזרחים וחשוב לי שהמילים שלי יגיעו לכולם, כך שלפחות 30% יגידו "אנחנו לא ממש מסכימים, אבל יש בדברים היגיון מסוים".

איתמר שוויקה
מנכ"ל חבצלת

אני שמח ונרגש לעמוד כאן היום ולברך אתכם בכנס גבעת חביבה הרביעי לחברה משותפת. אנו בקבוצת חבצלת שמחים וגאים שיש לנו פעילות כל כך חשובה ומרכזית, בחברה הישראלית כגבעת חביבה, ואני רוצה להודות לכם חבריי מגבעת חביבה שאתם מאפשרים לנו להיות שותפים לעשייתכם.

בזמן שמדינת ישראל מקצינה כמעט בכל תחום אפשרי, שתהליכים והמגמות החברתיות שלה צריכות להדאיג כל אחת ואחד מאתנו. שמקצינה בשיח החברתי, מקצינה בתקשורת וברשתות החברתיות, מקצינה כלפי מיעוטים, מקצינה ומגדילה את הפערים החברתיים כלפי אוכלוסיות חלשות, ניצולי שואה ואפילו בקרב הילדים שלנו.

הפערים אלה נעשים בלי אפשריים. פערים בחינוך, בבריאות ובכלכלה. מדינה שנעשית פחות ופחות דמוקרטית ושאנשי ציבור וקציני צבא אינם יכולים להביע את דעתם. מדינה שהמנהיגים שלה לא רק שלא עושים דבר לעצור את ההקצנה, אלה הם אלה שמלבים אותה.

ובתוך כל הכאוס החברתי הזה נצבת גבעת חביבה כמגדלאור של שפיעות, מקור להשראה, מקום בו חולמים חלומות אבל גם מגשימים אותם. מקום של עשייה, מקום של אופטימיות. כי למרות הכל כאן הייאוש אינו דרך חיים והפסימיות אינה חלק מתוכנית העבודה.

בשנים האחרונות התפתחה גבעת חביבה כמרכז המוביל והחשוב ביותר לחברה משותפת בארץ ובעולם.

הייחודיות של גבעת חביבה היא היכולת להסתכל על החברה מבחינה רחבה, מבחינה הוליסטית, כוללת, על כל מרכיביה ולאבחן ולזהות את הבעיות ולתת להן מענה.

הצורך בחברה משותפת או בחברות משותפות הוא לא רק בישראל, הוא בעולם כולו.

לפני כחודש הייתה לי ההזדמנות להצטרף לחברי יניב שגיא מנכ"ל גבעת חביבה לסיור בארצות הברית ולהיפגש עם מספר אוניברסיטאות מהמובילות בארצות הברית. אוניברסיטאות אלה מעוניינות לשתף פעולה עם גבעת חביבה במספר נושאים ותוכניות, וחלקן אף בוחן להקים שלוחה כאן בגבעת חביבה.

כאן המקום לציין שנמצאים איתנו חברים מאוניברסיטת רודגרס מארצות הברית, אחת מהאוניברסיטאות בהן ביקרנו. אני רוצה להודות להם על המאמץ שהם עשו כדי להגיע לכנס זה.

בשבוע שעבר זכתה גבעת חביבה בפרס לחינוך יהודי מאוניברסיטת ת"א. מנימוקי הפרס ניתן לראות שגם אוניברסיטת ת"א זיהתה את מכלול העשייה הרחב והמשמעתי שנעשה ונעשה בגבעת חביבה.

בשנים הבאות אנו מתכוונים להרחיב ולפתח את העשייה בגבעת חביבה לתחומים רבים ומגוונים ולמצב את גבעת חביבה כמרכז עולמי לחברה משותפת.

לסיום אני רוצה להודות לכל חבריי מגבעת חביבה - אתם אנשים עם חזון, דמיון ויכולות יוצאות דופן שכל מטרתכם היא ליצור חיים טובים יותר, ערכיים יותר, נכונים יותר במדינת ישראל ובעולם כולו.

אנחנו בקבוצת חבצלת נעשה הכל כדי לעזור ולתמוך ובעיקר לא להפריע.

ניר מאיר
מזכ"ל התנועה הקיבוצית

הלוחות הטקטוניים זעים מתחת לרגלי חברי החברה הישראלית. רוח רעה עוברת על הציבור בישראל, רוח של גזענות, אלימות והסטה. כדי שהדור הבא ירגיש נוח לגבש עמדות - עלינו להוקיע כל התבטאות והתנהלות גזענית, אלימה ומסיתה נגד קבוצות ויחידים בחברה. יש כאן לאומים שונים ועלינו לדעת לחיות בכבוד ולקבל את האחר והשונה. מאתנו צריכה לצאת הקריאה: די, עד כאן.

"יש כאן לאומים שונים ועלינו לדעת לחיות בכבוד ולקבל את האחר והשונה. מאתנו צריכה לצאת הקריאה: די, עד כאן."

ניר מאיר, מזכ"ל התנועה הקיבוצית

סגן השר ח"כ איוב קרא

שאלה: אתמול בישיבת סיעה בכנסת דיברו על חלוקת תיקים. אמרת שם שאתה מרגיש לא שייך, שיש ריח של גזענות בליכוד.

תשובה: אני עונה לקריטריונים של ותק ונאמנות יותר משרים רבים מהליכוד. מנעו את כניסתי לישיבות ממשלה כסגן שר וקיבלתי הבטחה שבהזדמנות הראשונה אתמנה לשר. וההבטחה לא ממולאת, ונתניהו ממנה את דיכטר והנגבי. אני רואה שמנסים לעצור את כניסתי לממשלה ולא בגלל התפקיד. זה לא עניין פרסונלי אלא עקרון שקשור לגזענות, ולכן בישיבת סיעת הליכוד בכנסת על חלוקת התיקים אמרתי "שיש ריח של גזענות באוויר".

אני חלק ממדינת ישראל ואני לא מוותר על זכותי להיות שווה בין שווים. אני מקווה שהאמירה של נתניהו לגבי הערבים שנוהרים לקלפיות היא מעידה, אמירה שנאמרה כלאחר יד, אבל אני כבר לא בטוח יותר.

ח"כ עופר שלח

אתמול צוין יום הרצל בכנסת. לא נכח אף ח"כ ערבי. אני מצפה שבמסגרת הביטחון העצמי שאנחנו צריכים להפגין כיהודים אני מצפה לאותו בטחון גם בקרב המנהיגות הערבית, שמקבלת את המדינה. הייתי מצפה שהח"כים הערבים יהיו שם, שינאמו ביום הרצל.

במרקם היחסים בין יהודים וערבים בישראל יש נתק הולך וגדל בין קידום השוויון לבין הרטוריקה הפוליטית שנועדה לנצל את המכנה המשותף הנמוך ביותר - הפחד, כמחבר בין אנשים. המכנה המשותף שהולך אל הפחד גובר ומייצר יותר קיטוב - גם בקרב הקואליציה וגם בקרב האופוזיציה.

האם ח"כים ערביים לגיטימיים בממשלה? לצערי אנחנו עוד לא במקום שהדבר הזה יכול להיות בתוך השיח. אני הובלתי את חוק הגיוס בממשלה שעברה. בתוך החוק הזה תבע ליברמן שירות לאומי או שירות אזרחי כחובה. לא הסכמתי שתהיה "חובה" כי אנחנו לא בשלים לזה עדיין. דובר על הגדלת השירות הלאומי בישראל. יש ביקוש לשירות לאומי, אבל ראשי החברה המשותפת מתנגדים לביקוש הזה. אני רואה גם מגמות עומק טובות, גם אם בצעקנות הפוליטית זה לא בא לידי ביטוי. אבל, אנחנו היהודים צריכים להרגיש יותר בטוח עם הזהות שלנו ולהפסיק לתקוף את "האחר".

אני מתנגד לצעדים חד צדדיים כמו היפרדות מהשכונות הערביות במזרח ירושלים אשר מתפרשים רק ככניעה שלנו להתנגדות הצד השני. אנחנו נפעל לכך שיובן שההיפרדות היא חיונית למדינה יהודית ודמוקרטית בישראל. זהו המצע המדיני של "יש עתיד" כפי שנקבע גם ע"י יאיר לפיד. ההיפרדות הזו תסייע גם להגדרה העצמית מחדש של מהו האזרח הערבי של מדינת ישראל. ברגע שיש הסדר בינינו לבין בני עמו מעבר לגבול - נוכל להגיע לדיאלוג עמוק. במדינה עם רוב יהודי יהיה מקום ראוי לערבי.

مؤتمر جبعات حبيبة الرابع للمجتمع المشترك
بمباركة رئيس الدولة السيد رؤوفين ريفلين
والرئيس الأمريكي السيد باراك أوباما

٢٤ أيار ٢٠١٦ | كامبوس جبعات حبيبه

مؤتمر جبعات حبيبة الرابع للمجتمع المشترك

شكر

تعبر جبعات جبيبة عن عميق شكرها وتقديرها لجميع مشاركي ومؤيدي مؤتمرها السنوي بخصوص بناء المجتمع المشترك

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION

גבעת חביבה جبعات حبيبة Givat Haviva

المحتويات

رسائل الرؤساء:

رئيس الولايات المتحدة السيد باراك أوباما

رئيس دولة إسرائيل السيد رؤوفين ريفلين

رئيس السلطة الفلسطينية السيد محمود عباس

خطابات المتحدثون:

ينيف سغي، مدير عام جبعات حبيبة

محمد دراوشة، مدير مجال التخطيط، المساواة والمجتمع المشترك في جبعات حبيبة

فيرنر بوشرا، مدير مؤسّسة فريديريخ إيبرت إسرائيل

مارك غلاغر، رئيس الدائرة السياسية، وفد الإتحاد الأوربي في إسرائيل

محمد بركة، رئيس لجنة المتابعة العليا للجماهيرالعربيّة

تلخيص مداخلات القيادات الجماهيريّة:

النائب يتسحاق هرتسوغ، رئيس المعارضة

النائب أيمن عودة، رئيس القائمة المشتركة

نير مائير، مدير عام حركة الكيبوتسات

النائب أيوب قرا، نائب الوزير في وزارة التعاون الإقليمي، الليكود

النائب عوفير شيلح، يش عتيد

”

يومًا بعد يوم نحن نبني المجتمع المشترك: البيت المشترك الذي يضم 100 % وليس فقط 80 % من الأغلبية القوميّة. بيت يشعر جميع المواطنون فيه أنه بيتهم، يحترمون الواحد الآخر، متسامحون، يحتوون الاختلاف، ويتحملون المسؤوليّة المشتركة.

ينيف سغي، مدير عام جبعات حبيبه

البيت الأبيض
واشنطن

أرسلُ تحيّاتي إلى جميع المشاركين في مؤتمر جبعات حبيبه السنويّ الرابع حول المجتمع المشترَك.

عندما يجتمع أفراد من أصول وخلفيّات مختلفة، ويتعالَوْن على ما يفرّق بينهم، بغية تحقيق غاية مشترَكة، ستكون لديهم القدرة على توجيه مسار التاريخ. السلام المستدام بين الإسرائيليّين والفلسطينيّين ممكن، وعبر مثل هذه الاجتماعات بالإمكان تحقيق مستقبل أكثر عدلًا واستدامةً.

أتمنّى لكم التوفيق في مواصلة العمل على تشخيص التحدّيات المشترَكة، ووضع تصوُّرات مشترَكة للحلول، وإعلاء صوت التسامح والتفاهم.

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

May 19, 2016

I send greetings to all those attending the Givat Haviva Annual Shared Society Conference.

When individuals of different origins and backgrounds transcend what sets them apart to come together in common purpose, they have the power to steer the course of history. A lasting peace between Israelis and Palestinians is possible, and through forums like this, you are reaching toward a more just and sustainable future.

As you continue working to identify shared challenges, envision common solutions, and amplify voices of tolerance and understanding, I wish you all the best.

سيادة رئيس الدولة
السيد رؤوفين (روبي) ريفلين

تحدي الحياة المشتركة، والذي أفضل تسميته «تحدي ترسيخ الشراكة بين جميع مركبات المجتمع الإسرائيليّ»، لا يقتصر على العلاقات العربيّة اليهوديّة.

ليس لدى شك بأنّ العلاقات بين اليهود والعرب داخل دولة إسرائيل، هي في صميم تحدي الشراكة. فالصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ، حاضر ويؤثر على نحو فعليّ، على كل ما يحدث بين اليهود والعرب داخل دولة إسرائيل.

السنوات العديدة والتجارب المريرة التي مضت في محاولة حل الصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ، تدفعنا جميعًا إلى استنتاج واحد: في هذه النقطة الحالية من الزمن، ثمة هاوية عميقة بين الأطراف؛ هاوية من الشكوك. هاوية من انعدام الثقة.

بدون الثقة لن نستطيع التقدم ولا حتى خطوة واحدة. والسؤال الرئيسيّ الذي ينبغي علينا طرحه هو: كيف لنا بناء الثقة، وما هو وزن العرب في إسرائيل في هذه السيرورة الهامة لبناء الثقة.

فأنا أعتبر بناء الثقة بين الأطراف هو التحدي الجوهريّ والرئيسيّ، وثمة أهمية قصوى هنا للعلاقات بين اليهود والعرب داخل دولة إسرائيل.

إذا نجحنا في تعزيز علاقات الثقة المتبادلة بين اليهود والعرب، هنا في هذا البيت، فلربما سوف نتمكن من استنساخ هذا النموذج من العلاقات بين اليهود والعرب إلى الشرق الأوسط كله.

يضعنا الواقع القائم أمام حقيقة واضحة، فإذا كنا نبغي العيش، فيتحتم علينا وضع قضية تعزيز العلاقات العربيّة اليهوديّة في مركز الوعي والسياسة والإعلام لدولة إسرائيل. بدون هذا فنحن نسيء لمستقبلنا ومستقبل أولادنا.

هذه المرحلة هي نقطة حاسمة في الزمن في كل ما يتعلق بالعلاقات اليهوديّة العربيّة في دولة إسرائيل. قرار الحكومة بتخصيص مليارات الشواقل بغية جسر الفجوات في المجتمع العربيّ يشكل علامة غير مسبوقة، مباركة ودراما تيكيّة. لكن التوتر بين المجتمعين ما زال يتصاعد، بل يفيض أحيانًا.

الوقت يتسارع، وليس لدينا ذلك الامتياز لترك مهمة البناء لأولادنا. ينبغي علينا أن نخلق من أجلهم الأسس المتينة والقاعدة الاجتماعية المناسبة. وهذا المؤتمر المبارك هو جزء هام من هذه القاعدة.

أحييكم على هذا المؤتمر، وأتمنى لنا جميعًا أن يتمكن أولادنا من الحلم سوية في مستقبل من الرؤية والأمل. الطريق ما زالت طويلة أمامنا، لكن يتحتم علينا مواصلة المسيرة، لأنه كتب علينا وخلقنا للسير في هذه الطريق معًا.

بوركتم.

السيد محمود عباس
رئيس السلطة الفلسطينيّة

يسعدني أن أكون معكم اليوم لأنقل لكم تحيات السيد الرئيس محمود عباس والأمنيات بنجاح مؤتمركم.

في ظل استمرار توقف العمليّة السلميّة، وتنامي الأخطار المحدقة بنا جميعًا، نتيجة تنكر حكومة إسرائيل لحقوق شعبنا في التحرر والاستقلال وبناء دولته، فإننا نعتقد أنّ على حكومة إسرائيل أن تخضع لصوت الحق والعدل، والاختيار بين السلام والاستيطان، وبين الأمن والاحتلال. فالسلام والاستيطان خطان متعاكسان لا يمكن الجمع بينهما. إنّ بناء جسور السلام والتعاون بين شعبينا مصلحة لنا ولكم ولجميع شعوب المنطقة، والأجيال القادمة.

الاستيطان هو العقبة الرئيسيّة في أي تقدم نحو تحقيق السلام، وعلى الحكومة الإسرائيليّة، إذا أرادت السلام، أن تستجيب لمبادرة السلام العربيّة، والموافقة على تطبيق قرارات الشرعيّة الدوليّة المتعلقة في تقرير المصير لشعبنا الفلسطينيّ وبناء دولته على حدود الرابع من حزيران 1967، بما فيها القدس الشرقيّة، والوقف الشامل للاستيطان في القدس وجميع الأراضي الفلسطينيّة المحتلة، وحل قضيّة اللاجئين وفق قرارات الشرعيّة الدوليّة.

لقد رحبت قيادتنا الفلسطينيّة بجميع الجهود الدوليّة الرامية إلى تحقيق السلام، وآخرها المبادرة الفرنسيّة التي أشارت إلى حل الدولتين وتحديد سقف زمنيّ لإنهاء الاحتلال. كما حذرت القيادة الفلسطينيّة من استمرار السياسات الإسرائيليّة الرافضة لمبادرات السلام في ظل تنامي الاستيطان وتعميق اجراءات الفصل العنصريّ والتنكر لحقوقنا الشرعيّة والوطنيّة.

السلام هو الطريق والخيار الأمثل لتوفير الأمن للجميع. وإنّ خيارنا لتحقيقه عبر تنفيذ القرارات الدوليّة والضغط على حكومة إسرائيل للاعتراف بحقوق شعبنا، إنما يأتي انسجامًا مع توجهات القيادة الفلسطينيّة في نيل الاعتراف الدوليّ بدولة فلسطين، ووقف إجراءاتها القمعيّة وسياسة الفصل العنصريّ وبناء الحواجز التي لن تأتي في الأمن، بل تجلب المزيد من التطرف وضياع الفرص التاريخيّة الرامية إلى تحقيق السلام العادل والدائم.

إنّ عدم انصياع إسرائيل لصوت الحق والعدل والسلام، واستمرار تنكرها لحقوق شعبنا الوطنيّة، يبدد خيارات الحل السلميّ، وإيجاد حل وسلام دائمين ترضى عنه الأجيال وتصونه وتحميه.

السادة الحضور،

إننا نتطلع إلى الوصول إلى حل عادل ودائم يضمن حقوق شعبنا الفلسطينيّ، وإنهاء الصراع.

إنّ مبادرة السلام العربيّة، التي توفر لإسرائيل فرصة اعتراف 57 دولة عربيّة وإسلاميّة مقابل إنهاء إسرائيل احتلالها للأراضي الفلسطينيّة وانسحابها إلى حدود الرابع من حزيران 1967، والوصول إلى حل عادل لجميع القضايا العالقة كالقدس واللاجئين والحدود، فرصة يجب على كل من يريد السلام حقًا أن يغتنمها.

إننا نأمل أن ينتصر صوت العقل والحكمة، وأعبر عن شكري العميق لجميع أصوات السلام في إسرائيل. الأصوات التي ترفض استمرار الاحتلال وسياساته التي تستهدف شعبنا وحقوقه المشروعة، فقد آن لأطول احتلال في العالم أن ينتهي. نعم، آن الأوان لقيام دولة فسلطينيّة مستقلة والعيش بأمان وسلام إلى جانب دولة إسرائيل.

إننا نمد يدنا للسلام والعيش إلى جانب بعضنا البعض، من أجل تحقيق حقوق شعبنا الوطنيّة، وننظر بتقدير عال للدور الذي تمارسه قوى السلام في المجتمع الإسرائيليّ.

”

السلام هو الطريق والخيار الأمثل لتوفير الأمن للجميع. وإنّ خيارنا لتحقيقه عبر تنفيذ القرارات الدوليّة والضغط على حكومة إسرائيل للاعتراف بحقوق شعبنا، إنما يأتي انسجامًا مع توجهات القيادة الفلسطينيّة في نيل الاعتراف الدوليّ بدولة فلسطين

السيد محمود عباس رئيس السلطة الفلسطينيّة

إيتمار شويكة

مدير عام حـﭬتسيلت

أنا سعيد ومنفعل في وقوفي اليوم هنا أمامكم في مؤتمر جبعات حبيبه الرابع للمجتمع المشترك. نحن، في مجموعة حـﭬتسيلت، سعداء وفاخورون في وجود مثل هذه النشاط الهام والرئيسي في المجتمع الإسرائيليّ من قبل جبعات حبيبه، وبودي أن اشكر الأصدقاء في جبعات حبيبه على اتاحة الفرصة لنا لمشاركتم نشاطاتكم.

في حين يعم التطرف دولة إسرائيل في جميع المجالات تقريبًا، يجب أن تثير هذه الاتجاهات الاجتماعيّة القلق لدى كل واحد وواحدة منا؛ هنالك تطرف في الخطاب المجتمعيّ، وتطرف في الإعلام وفي مواقع التواصل الاجتماعيّ، وتطرف ضد الأقليات، وتطرف في توسيع الفجوات الاجتماعيّة ضد المجموعات المستضعفة وضد الناجون من المحرقة وحتى في أوساط أولادنا.

لقد أصبحت هذه الفجوات غير محتملة. الفجوات في التعليم، الفجوات في الخدمات الصحية والاقتصاد. الدولة أقل وأقل ديمقراطية، والقيادات العامة وضباط الجيش لا يستطيعون التعبير عن آرائهم. زعماء الدولة لا يفعلون شيئا للحد من التطرف، بل هم الذين يحرضون على التطرف.

في خضم هذه الفوضى تنتصب جبعات حبيبه كمنارة مضيئة، ومصدر إلهام، مكان للأحلام ولكن أيضًا مكان لتحقيق هذه الأحلام. مكان للعمل، ومكان للتفاؤل. فعلى الرغم من كل شيء، لا مكان لليأس هنا والتشاؤم ليس ضمن أجندتنا.

لقد تطورت جبعات حبيبه في السنوات الأخيرة إلى مركز رائد وهام للمجتمع المشترك في البلاد وفي العالم.

تمتاز جبعات حبيبه في قدرتها على النظر إلى المجتمع بمنظور واسع شامل وكلي، والنظر إلى جميع مركبات المجتمع وتشخيص المشاكل وصياغة الحلول.

الحاجة إلى المجتمع المشترك، أو المجتمعات المشتركة، ليست شأنًا إسرائيليًا فقط، بل هي تخص العالم كله.

سنحت لي الفرصة قبل نحو شهر بالانضمام إلى صديقي ينيف سغي مدير عام جبعات حبيبه في جولة في الولايات المتحدة إلى عدد من الجامعات الرائد هناك. تلك الجامعات أبدت رغبتها في التعاون مع جبعات جبيبه في العديد من المجالات والبرامج، بل أعربت بعضها عن نيتها بافتتاح فروع لها هنا في جبعات حبيبه.

وفي هذه المناسبة أشير أنه يتواجد معنا هنا اليوم أعضاء من جامعة رودجيرز من الولايات المتحدة، وهي إحدى الجامعات التي زرناها. بودي أن أقدم لهم جزيل الشكر على الجهود التي بذلوها من أجل مشاركتنا هذا المؤتمر.

الأسبوع الماضي حصلت جبعات حبيبه على جائزة التعليم اليهودي من جامعة تل أبيب. ووفق ما جاء في شرح أسباب منح الجائزة نلاحظ أن جامعة تل أبيب أيضًا تقيّم مجمل العمل الواسع والهام الذي تقوم به جبعات حبيبه.

في السنوات القادمة نخطط من أجل توسيع وتطوير نشاطاتنا في جبعات حبيبه نحو العديد من المجالات والتنوع وموضعة جبعات جبيبه كمركز عالمي للمجتمع المشترك.

وفي الختام بودي أن أشكر زملائي في جبعات جبيبه، هؤلاء الأشخاص الذين يحملون الرؤية والخيال والقدرات الاستثنائية ويكرسون نفسهم من أجل هدف خلق حياة أفضل، وقيم أفضل لدولة إسرائيل وللعالم كله.

نحن في مجموعة حـﭬتسيلت سوف نبذل كل جهودنا من أجل المساندة والدعم، وطبعًا عدم العرقلة.

يَنيف سغي

مدير عام جبعات حبيبة

قبل أسبوع، وللحظة عابرة، خُيّل لنا شعاع نور ينبثق من الظلام. فرئيس الحكومة ورئيس المعارضة تحدثا معًا عن فرصة تاريخيّة للسلام تبرر الشراكة بينهما. وفي الغد يتضح لنا أن هذا الضوء ينبعث من قطار الحرب والكراهية... لنحصل على حكومة يمينيّة قومجيّة.

في الخيار بين السلم والحرب، وفي الخيار بين الديمقراطيّة والاثنوقراطيّة، وفي الخيار بين سياسة الخوف وسياسة الأمل، مرة تلو المرة تختار بلادي الحبيبة ذلك المنحدر الزلق الذي يؤدي إلى حتفها.

لكننا لم نجتمع هنا اليوم بغية التباكي والغضب. نحن نجتمع معًا من أجل تعزيز البناء، والشراكة، والأمل، من أجل النور الحقيقيّ وليس النور المُتخيّل.

اجتمعنا معًا لأننا نرتبط ونشارك في هذا المجتمع الذي يسير في ذلك المنحدر الزلق، لكننا نعمل لمنع تحطمه ومن أجل خلق البديل.

قبل أكثر من 2500 سنة، قال كونفوشيوس، الذي يعتبر من أهم فلاسفة الصين: "عندما تسير مجموعة من الأشخاص في المنحدر، فآخرهم سيكون في المكان الأعلى". ونحن نقف بالفعل على هذا المنحدر، لكننا أيضًا الأخيرون الواقفون في المكان الأعلى الذي يفرض علينا مسؤوليّة كبيرة، واستراتيجيّة واضحة، وتنفيذ دقيق، وإيمان في طريقنا ومحبة. نعم، المحبة.

لقد قال مارتن لوثر كينغ: "الحب هو القوة الوحيدة القادرة على تحويل عدو إلى صديق". بينما هنا عندنا في إسرائيل يتحدثون بازدراء عن الذين "يحبون العرب" أو من يريد أن يقيم شراكة مع "الزعبيين". وأنا أقول: من يتحدث عن "العرب المتدفقون"، وكل من ليس على استعداد لتأسيس الشراكة مع مواطني إسرائيل العرب، ومن يعتبر حب العرب خطيئة سيئة – أيضًا هؤلاء يهددون مستقبلنا، ومستقبل بلادنا المشتركة: إسرائيل.

لديّ اعتراف صغير: أنا أحب العرب.

فأنا أحب رياض ومحمد شركائي اللذين أتعلم منهما في كل يوم شيئًا جديدًا. وأنا أحب سامر وأنهار وغزال وزكريا ونسرين وحسن وبقية الأصدقاء الرائعون هنا في جبعات حبيبة، الذين نعمل معهم سوية من أجل تحويل الكراهية إلى صداقة عبر الحب.

أنا لا أكتفي في الحب. بل أحتفي في فرصة الحياة معًا مع العرب. أحتفي في الثراء والتنوع الثقافي، وفرص التنمية الاقتصادية، وفي الأطعمة والموسيقى التي سوف نستمع إلى بعضها اليوم.

وكما قال قبل عام رئيس الدولة روبي ريفلين هنا في مؤتمر جبعات حبيبة، «لم يكتب علينا، بل خُلقنا للعيش معًا». وفي خطابه الأخير، قبل اغتياله، قال مارتن لوثر كينغ: «فقط عندما يشتد الظلام يمكن رؤية النجوم».

النجوم هي العديد من الأشخاص ومن المؤسسات الرائعين، من المجتمع المدنيّ غير المستعدين للتخلي عن مجتمع الشراكة والمساواة. هؤلاء هم شركاء الدرب الذين يؤدون العمل المقدس يوميًا. النجوم متواجدة في القطاع الخاص، وهنك أيضًا يبنون سكة الشراكة: اقتصاد التواصل والمساواة والدعم والأعمال الخيريّة في المجتمع المشترك. النجوم متواجدة في القطاع العام أيضًا، هؤلاء هم رؤساء السلطات المحليّة الذين يبنون الشراكة بين المجتمعات المتجاورة، النجوم الذين يجلسون في الكنيست، بل بعضهم يجلس في الحكومة. والمشترك لجميعنا هو الوعي والإدراك بأن مستقبل إسرائيل يتعلق بنجاحنا في تأسيس

المجتمع المشترك.

في العام 1971 جرى تعيين أول نائب وزير عربي في حكومات إسرائيل، والذي كان قبل ذلك بثمانية سنوات شريكًا في إقامة المركز اليهوديّ العربيّ الأول في إسرائيل، هنا في جبعات حبيبة. إنه النائب عبد العزيز زعبي من حزب مبام. وجميعنا نعرف مقولته الشهيرة: "تخبطاتي كعربيّ إسرائيليّ تنبع من حقيقة أن شعبي في حالة حرب مع دولتي".

فطالما استمرت الدائرة الدموية للصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ، وطالما استمر الاحتلال البغيض الذي يهدد إسرائيل، طالما استمر شعور التمزق لدى المواطنين العرب الفلسطينيين في إسرائيل بين دولتهم وشعبهم. لكن، ورغم ذلك، فهؤلاء هم شركائي في بناء المجتمع المشترك. معًا لن نخضع لممارسات الحرب، والكراهية والإقصاء. نحن نخلق معًا ممارسات الحياة المشتركة القائمة على المساواة. نحن نقوم بذلك بواسطة الربط العميق والمستديم بين السلطات المحلية المتجاورة، التي تخلق الشراكات البلديّة ومجتمعات الشراكة التربويّة. نقوم بذلك عبر تشكيل سيرورات تعليميّة متعددة السنوات والأعمار، التي تتغلب على الفصل شبه التام القائم اليوم في إسرائيل بين اليهود والعرب. نحن نقوم بذلك عبر برامج تؤسس قاعدة المساواة والدمج. نقوم بذلك عبر تدريس اللغة العربية لليهود وتدريس العبرية للعرب.

آلاف البذور تُزرع سنويًا في القلوب. بذور قوية وصامدة سوف تنبت في أرض الخوف والكراهية القاسية التي يحرثها سياسيون الأمس. البذور التي ستنبت الأشتال الصامدة والتي ستنمو لتصبح أشجارًا فارعة ينمو في ظلالها قادة الغد.

الحديث ليس عن استيهامات أو هذيان. أقول لكم أننا نقيس ونقيّم كلّ من برامجنا ونشهد النجاحات عن كثب، كما نتعلم من الاخفاقات وكيف نطور عملنا.

نعم، نحن نتطور ونتوسع. لذلك فأنا متفائل ولست شريكًا في النحب وذرف الدموع على الظلام. يومًا بعد يوم نحن نبني المجتمع المشترك: البيت المشترك الذي يضم 100% وليس فقط 80% من الأغلبية القوميّة. بيت يشعر جميع المواطنون فيه أنه بيتهم، يحترمون الواحد الآخر، متسامحون، يحتوون الاختلاف، ويتحملون المسؤوليّة المشتركة. بيت يختبر فيه الجميع تجربة الانتماء والمُلكية المشتركة. مجتمع المتساووون كما جرى تعريفه في الرؤية الأصليّة لهذه البلاد، في وثيقة الاستقلال.

يسعدني أن أختتم كلمتي باقتباس من التحية الخاصة التي وصلت مؤتمرنا من رئيس الولايات المتحدة باراك أوباما، حيث قال: "عندما يجتمع أفراد من أصول وخلفيّات مختلفة، ويتعالّوْن على ما يفرّق بينهم، بغية تحقيق غاية مشتركة، ستكون لديهم القدرة على توجيه مسار التاريخ».

كلنا معًا سوف نغيّر مسار التاريخ ونمنح الأمل الجديد لمواطني إسرائيل.

محمد دراوشة،
مدير التخطيط، والمساواة والمجتمع المشترك

الأقليّة القوميّة ليس حالة خاصة في إسرائيل. والأقليّة القوميّة التي تنتمي إلى شعب هو في حالة صراع مع الدولة التي تعيش فيها، ليس بحالة جديدة. ففي أوروبا توجد اليوم 23 أقليّة قوميّة مُعترف بها من قبل الدول التي تعيش فيها، ويجري منحها الحقوق الجماعيّة، وهناك ترتيبات رسميّة بشأن مكانتها. وهذا حصل بعد أن أدركت تلك الدول أنّ الدولة الحديثة لا يمكنها أن تكون تابعة لقوميّة واحدة فقط، وأنّ الأقليّات القوميّة هي جزء من حق منحها صفة الدول والديمقراطيّة.

أما هنا في إسرائيل، فلم ننهي بعد حوار ما قبل الدستوريّ، الذي يفترض به أن ينظم العلاقات بين اليهود والعرب في الدولة. ويبدو أن الصيغة النهائيّة سوف تتبلور فقط بعد حل الصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ في المنطقة.

لكن لا يجب الانتظار حدوث ذلك، لأن الأمر قد يستغرق سنوات طويلة. حاليًا ثمة حياة هنا يجب تنظيمها، ومجتمع ينبغي البناء. هذه الأمور تستوجب تنظيم العديد من المجالات الخلافيّة، ولا يجب إعاقة تحقيق الإنجازات في هذه المجالات، لأن النجاحات الصغيرة سوف تساهم في الحوار حول القضايا الخلافية.

صحيح أنّ الصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ يشكل عائقًا أمام خطاب المجتمع المشترك لليهود والعرب في الدولة، ويرجع ذلك في الأساس إلى كون اليهود والعرب على خلاف جذريّ حول هذه القضيّة. لذلك فإن الحل السريع للصراع وإقامة الدولة الفلسطينيّة سوف يزيل العائق الأساسيّ في العلاقات اليهوديّة والعربيّة. ونستطيع التفرغ لبناء الاقتصاد المشترك والمزدهر، وجهاز تعليم تقدميّ ومتعدد الثقافات، والمشاركة في القيم الديمقراطيّة والإنسانيّة الآخذة في التآكل يوميًا.

احتلال الشعب الفلسطينيّ ليس قضيّة خارجيّة بما يتعلق في العلاقات اليهوديّة العربيّة في الدولة. بل هو مسألة جذريّة، قيميّة وقوميّة. يجب وضعه على الطاولة، ويجب إشراك الجماهير العربيّة في هذا المسار. المواطنون العرب في إسرائيل يتضررون بسبب الصراع على جميع أصعدة الحياة، حيث يعانون من التهميش الاقتصاديّ والاجتماعيّ والإعلاميّ، والإقصاء من عملية اتخاذ القرارات في الدولة. لدينا نحن العرب الفلسطينيون في إسرائيل الكثير ما نربحه من حل الصراع، وعلينا المطالبة في المشاركة في عملية حله. فأخذ دورنا في الحل العادل للصراع الذي سيمنح حق تقرير المصير والأمن للطرفين هو أمر شرعيّ وضروريّ.

بإمكاننا نحن أن نُشكل حلقة الوصل لجسر الخلافات.

فيرنر بوشرا

مدير مؤسّسة فريديريخ إيبرت إسرائيل

تدفق اللاجئين مؤخرا إلى أوروبا جنبا إلى جنب مع آثار الأزمة المالية، وسياسات التقشف والعولمة لديها القدرة الكامنة على تغيير المجتمعات الأوروبيّة محليا ويما يتعدى حدود الدولة القوميّة. والتحدي الرئيسيّ الماثل أمام صناع السياسة في أوروبا والمجتمعات الأخرى هو الحفاظ على التماسك الاجتماعيّ والسياسيّ في ظل هذه الظروف.يعتمد مستقبل الديمقراطيّة الليبراليّة والمتسامحة والشاملة على العمل السياسيّ الذي سيسود، نظرًا لاتزايد الشعبويّة اليمينيّة وسياساتها العرقيّة القبليّة، التي تضع دائما بعض المجموعات من المجتمع ضد الأخرى. مع ذلك، علينا أن نسعى جاهدين لجعل الديمقراطية أكثر مرونة وأكثر عدلا، وبالتالي بناء دفاع ضد السياسة الإقصائية.

لذلك، فإنني أود أن أهنئ جبعات حبيبة على عرض هذا المفهوم للسياسة، الذي يطرح وجهة نظر جديدة ومختلفة حول كيفية التغلب على عدم المساواة السياسية والاجتماعيّة والثقافيّة في مجتمعاتنا. هذا المفهوم السياسيّ الذي يُسمى المجتمع المشترك. تحيات ومباركات الرئيسين، الرئيس أوباما والرئيس ريفلين، فضلا عن مشاركة العديد من القادة السياسيين من جميع فئات المجتمع الإسرائيليّ هي دلالة واضحة على أهمية مثل هذا النهج في هذه الأوقات العصيبة. لقد أدرك جميع هؤلاء القادة بأن الهمة الرئيسيّة التي يواجهونها هم ومجتمعاتهم، تكمن في أهميّة تعزيز بناء المجتمعات المشتركة من النواحي السياسيّة والأخلاقيّة الاقتصاديّة.

في أكثر من 90% من دول العالم اليوم توجد أقلية سكانيّة لا تقل عن 10% من مجمل السكان. وإسرائيل ليست حالة استثنائيّة. أسباب ذلك مختلفة ومتعددة. قد يكون الأمر نتاج الهجرة؛ وفي بعض الأماكن الأخرى هو نتاج الكولونيالية في الماضي. ينبغي علينا الاعتراف بأن خصوصيات كل حالة قد تختلف، ولكنني أعتقد أن الهدف مشترك لجميع الحالات، وهو إيجاد السبل التي تتيح لأفراد المجموعات المختلفة العيش في وئام وانسجام مع بعضهم البعض.

جميعنا نعتز ونثمن المجتمع المتماسك اجتماعيّا: مجتمع مستقر وآمن وعادل يقوم على تعزيز وحماية حقوق الإنسان، وعلى عدم التمييز والتسامح؛ مجتمع يحترم التنوع والمساواة وتكافؤ الفرص والتضامن والأمن ومشاركة جميع السكان بمن فيهم الفئات والأفراد المحرومين والضعفاء. في مثل هذا المجتمع يمكن أن يشعر جميع السكان أنهم في بيتهم وقادرون على المساهمة في المجتمع. المجتمع الذي تتوافر فيه هذه الشروط، أو حيث تكون فاعلة وشاملة للجميع، هو ما يسمى «المجتمع المشترك».

بغية العمل من أجل المجتمع المشترك نحن بحاجة إلى فهم أكبر لفوائد الاندماج الاجتماعيّ والحوافز والوسائل للعمل من أجل تعزيزه. لقد حددت الخبرات العمليّة والدراسات الأكاديميّة المبادئ الأساسية التالية التي تكمن وراء المجتمع المشترك: المبدأ الأول هو الحاجة إلى الاحترام المتبادل لكرامة كل واحد من أفراد المجتمع، حتى لو كانوا يتكلمون لغات مختلفة، أومن ديانات مختلفة، أو مظهر مختلف. الاحترام يبني على معرفة وفهم الآخر، وهناك حاجة لخلق فرص إيجابية للقاء ومعرفة الآخر من أجل بناء الاحترام. في المقابل، الاحترام يجعل الناس على بينة من احتياجات الآخرين والطرق التي يجري من خلالها التنكر لحقوقهم أو تجاهلها.

وهذا يقودنا إلى المبدأين الثاني والثالث: تكافؤ الفرص وغياب التمييز. إذا جرى ضمان هذه الحقوق الأساسية فسوف يكون السكان أكثر أمنًا وأقل احتمالا للشعور بالتهديد من قبل الدولة أو من قبل

قطاعات أخرى من المجتمع.

رابعا، فقط المشاركة الديمقراطية قادرة على توفير أفضل نوع من البنى والمؤسسات التي تضمن بأن جميع قطاعات المجتمع تكون قادرة على التعبير عن نفسها والتعبير عن احتياجاتها.

هذه المبادئ الأربعة هي المرجعيات التي يجب أن تكون أساسا لعملنا على التماسك الاجتماعيّ ومن أجله.

نواة للعمل من أجل المجتمع المشترك هي القيادة السياسيّة وخلق الإرادة السياسيّة بغية إدارة سياسة الاحتواء. القادة السياسيّون مهمون جدًا من أجل تحديد ما إذا كان المجتمع هو شامل ومشترك أو إذا كان يستثني ويهمش الناس ويحرمهم من الفرصة. القيادة السياسية مهمة لطمأنة الناس وتحدي أولئك الذين يستغلون المخاوف المجموعات التي لا تعرف بعضها البعض على نحو جيد. المطلوب من القيادة السياسية هو اتخاذ المبادرات والعمل بالطرق التي تظهر نهجا شاملا. ثمة حاجة إلى القيادة السياسيّة لتعزيز الإدعاء المجتمع يصبح مكانًا أفضل للجميع إذا كان الجميع يحتضن التنوع، حتى لو كان ذلك تحديّا في بدايته.

وبالطبع، لا يمكن للقادة السياسيين تحقيق كل هذا لوحدهم. فكافة قطاعات المجتمع مطالبة بأخذ دورها. وهناك الكثير من الأمثلة عن مؤسسات المجتمع المدني التي تعمل على تعزيز العلاقات بين أفراد المجتمع ووضع القطاعات المهمشة من السكان في التيار الرئيسيّ، والكثير منكم يشاركون في هذه الجهود. لكن هذه الجهود سوف تكون محدودة إذا لم تقم القيادة السياسية بدعمها. ففي العديد من المجتمعات نرى أنّ القيادات السياسيّة لا تدعم هذه الجهود كفاية، وفي هذه الحالات نحن بحاجة الى النظر في أسباب ذلك وكيف يمكننا تغيير الأمر.

علينا أيضا أن ننظر في كيفية تعاون الهيئات الدولية مع القيادات السياسيّة ودعمها في الاعتراف بأهميّة هذا النهج. فنحن نريد أن نظهر أنه من الممكن تعزيز المجتمعات المشتركة في كل مكان، حتى في الحالات التي يرى القادة أنه ليس ثمة ما يمكن القيام به حيال ذلك.

حتى الآن، قمت باستعراض الأسباب الأخلاقيّة والسياسيّة لمنطق الاندماج الاجتماعيّ. وهذا بحد ذاته يجب أن يكون مقنعًا بما فيه الكفاية. مع ذلك، ثمة إدعاءات اقتصادية لصالح الاندماج الاجتماعيّ المفهوم ضمنًا، لكنها لا يجري عادة أخذها بعين الاعتبار. عندما يتم تهميش قطاعات من المجتمع، فهذا يعني أنها ستساهم أقل في الاقتصاد.

وأنها سوف تسهم أقل للاقتصاد. وسيكون لديهم فقرًا في التعليم ومهارات مساهمة محدودة. وسيكون لديهم رأس مال أقل للاستثمار. تشير الدراسات التي أجريت مؤخرا من قبل اقتصاديين من البنك الدولي أن البلدان المتدرجة في الخمس الأعلى من مجتمعات «الاندماج» قد شهدت ارتفاعًا في الناتج المحليّ الإجمالي خلال السنوات العشر الماضية، بمعدل 18.6% أكثر من الدول المتدرجة في الخمس الأدنى. وهذا يعني وجود أدلة واضحة بأن الاندماج الاجتماعيّ مجديًا للنمو الاقتصاديّ المرتفع.

كما قد تكون المجموعات المستبعدة أقل استعدادا للمساهمة في المجتمع الذي لا يحترمها والذي لا يتعامل معها كمواطنين كاملين. بل يمكن أن تذهب أبعد من ذلك وتعمل على مقاومة الوضع الراهن، الأمر الذي قد يكلف الدولة قدرًا كبيرًا من مواردها للحفاظ على الأمن والاستقرار. قد تلجأ الدولة إلى زيادة التدابير الأمنيّة، مثل تجنيد واسع لقوات الأمن، زيادة المعدات لأجهزة الأمن، وقوى أكثرللسجون. الأمر الذي يكلف ثمنًا اقتصاديّا كبيرًا، كما من المستعبد أن يجري استثمار لرأس المال الأجنبي في هذه المجتمعات التي تبدو غير مستقرة وكثيرة التوترات.

يجب أن يكون واضحا للجميع الآن، أن الفئات المهمشة والضعيفة ليست عبئًا على الاقتصاد، وخاصة في العالم الذي يواجه أزمات مالية وارتفاعًا مستمرًا في معدلات البطالة، حيث يشعر الناس أكثر أمنا. بدلا من ذلك، فإن دمج هذه المجموعات يخلق فرصًا جديدة لها وللمجتمع ويرفع من مستوى رفاهية الجميع.

"يعتمد مستقبل الديمقراطيّة الليبراليّة والمتسامحة والشاملة على العمل السياسيّ الذي سيسود، نظرًا لتزايد الشعبويّة اليمينيّة وسياساتها العرقيّة القبليّة، التي تضع دائما بعض المجموعات من المجتمع ضد الأخرى."

فيرنر بوشرا، مدير مؤسّسة فريديريخ إيبرت إسرائيل

مارك غلاغر

رئيس الدائرة السياسية، وفد الإتحاد الأوروبي في إسرائيل

انه لمن دواعي سروري أن أكون معكم اليوم. وأود أن أشكر جبعات حبيبة على دعوتي إلى هذا المؤتمر الهام. وفي نظرة من حولي أستطيع أن أرى أن هناك العديد من الأشخاص المهمين الذين يلتزمون بالمجتمع المشترك والديمقراطيّ في إسرائيل.

التحديات التي تواجه المجتمعات متعددة الأعراق، متعددة الأديان والثقافات معروفة جيدًا لأوروبا. وأعتقد أن لدينا الكثير لنتعلمه من بعضنا البعض في هذا المجال.

لكن قضية المجتمع المشترك في إسرائيل، يمكن النظر إليها كلبنة من الصورة الأكبر التي تطلب المعالجة. وهذا يمكنه أن يوفر لنا بعض المهارات والأدوات الضروريّة والمناسبة والتي نحتاجها جدّا.

لهذا السبب، نحن ندعم جبعات حبيبة في عملها المهم جدًا للتقريب بين الإسرائيليين اليهود والعرب والعمل معًا لخلق رؤية مشتركة للمستقبل ووضع خطة عمل من أجل هذا المجتمع المشترك. يجري تمويل هذا المشروع في إطار مبادرة الاتحاد الأوربيّ لبناء السلام، والتي تدعم المشاريع التي تسهم في حل الصراعات.

كما هو الحال في أوروبا، أيضًا في إسرائيل يوجد مجتمع متعدد الطبقات في سياق تاريخيّ وسياسيّ معقد، وصراع متواصل.

التاريخ الأوروبيّ، وإنشاء هيكل موحد للاتحاد الأوربيّ هو في حد ذاته نتيجة سنوات عديدة من الصراعات الوطنية ونموذجا لتسوية هذه النزاعات. وحتى القضايا الملحة اليوم في أوروبا، بما في ذلك تدفق الآلاف من اللاجئين القادمين من البلدان التي مزقتها الحروب، تذكرنا بأن الصراعات تخلق التحديات وأيضًا الفرص لتحقيق رؤيتنا للمستقبل.

هذه ليست مهمة صغيرة.

يبدو أن الكثيرين يتفقون أنه بينما توجد مساواة أمام القانون، فإن الفجوات الاجتماعيّة والاقتصاديّة والسياسيّة ما زالت قائمة بين الأغلبيّة اليهوديّة والأقليّة العربيّة. هذه الفجوات واضحة في إحصاءات العمل والمسكن، ولكن مواقف اليهود والعرب تجاه بعضهم البعض واضحة في استطلاعات الرأي الأخيرة. كما نشهد أيضا موجة مثيرة للقلق من العنصريّة والجرائم القوميّة. وعلى السلطات أن تثبت أنها تلاحق هذه الجرائم بشكل فعّال، وعلى المجتمعات مواجهة التحريض الذي يأتي من الداخل.

لقد جرى توظيف الكثير من الجهود الهامة لمعالجة الفجوات بين اليهود والعرب في إسرائيل، والكثير منهذه الجهود كانت بدعم من الاتحاد الأوروبيّ أو من الدول الأعضاء في الاتحاد الأوروبيّ. بناء العلاقات مع الآخرين، والعمل على التفاهم المتبادل مع "الآخر" هي أمورهامة لتعزيز العلاقات بين المجتمعات، لكن من الضرورة أيضًا معالجة عدم المساواة البنيويّة القائمة. فتعزيز مشاركة العرب في سوق العمل، وتمكين المرأة تساهم في دفع عجلة التنمية الاقتصاديّة. وتوزيع عادل للأراضي والتخطيط الحضري هي المفتاح لتنمية وتعزيزالسكن والعمل على نحو قانونيّ. مشاركة العرب في التعليم العالي والتوظيف في سلك خدمات الدولة يمكن أن تساهم في التماسك الاجتماعيّ. يجب منع العنف بين المجتمعات المحليّة، بما في ذلك ما يسمى جرائم "الشرف" ويحتاج المواطنون الى الشعور بالأمان والحماية، وأن يشعرون في الثقة في النظم القانونية والعدالة. لا يمكن للديمقراطية أن تزدهر حيث لا توجد ثقة في

النظم والمؤسسات العامة.

بغية تحقيق هذه الغاية، يدعم الاتحاد الأوروبيّ العديد من المشاريع في اسرائيل والتي تعالج هذه الفجوات، وحيث يعمل الناس معا، اليهود والعرب، والإسرائيليين والفلسطينيين، من أجل مستقبل أفضل للجميع.

على مدى السنوات القليلة الماضية لدى انطباع واجد لم يتغير وهو فقدان الأمل واليأس المتزايد بشأن المستقبل. الأمر متروك للقيادات لإحداث تغيير جوهري وإعادة الأمل للمواطنين، ولكن أيضا في خصوص البلدان والمجتمعات المجاورة لإسرائيل، نأمل في رؤية إسرائيل تتحرك في اتجاه ايجابي مع جيرانها.

نحن ندرك أن انعدام الأمن والصراع في المنطقة لا يساعدان في هذه المهمة. نحن لا نملك دائمًا الأجوبة، لكننا نعرف ما الذي لا يساعد: التحريض وخطاب الكراهية، إنشاء أو توسيع الفجوات بين المجتمعات والانقسام وعدم التفكير إلى الأمام - كل هذه الأمور لا تساعد.

وفي هذا السياق ثمة قلق لدى الاتحاد الأوروبيّ جراء بعض المبادرات التي من شأنها أن تحد من الحريات الأساسية أو تعمل على شرعنة التمييز. حاليًا لم يتحول أي من هذه المشاريع المقلقة إلى قانون فعليّ. ولكنها تؤثر سلبيًا على الأجواء العامة، ويمكن أن تعمق الشعور بالاغتراب. نحن نتوقع من الحكومة أن تعارض بشدة أية خطوة تتضمن التمييز وأن تتخذ موقف قوي ضد خطاب الكراهية. كما ندعو قادة المجتمع العربيّ في إسرائيل لتمرير هذا النوع من الرسائل المسؤولة التي يمكن أن تساعد في رأب فجوة الثقة بين المجتمعين اليهوديّ والعربيّ.

لذلك، أنا سعيد اليوم لرؤية مسؤولين حكوميين، وأعضاءلكنيست وقادة المجتمع هنا. أعتقد أن هذا يستحق الثناء لا سيما أنكم تخططون إلى صياغة مجموعة من الإجراءات الملموسة لدفع هذا المشروع إلى الأمام وإنشاء المجتمع المشترك ومساحة لازدهار جميع سكان إسرائيل والتطلع إلى المستقبل بأمل. معا، يمكنكم إحداث التغيير. أتمنى لكم مناقشات بناءة وأفكارًا خلاقة والمثابرة اللازمة لتنفيذ ذلك.

محمد بركة

رئيس لجنة المتابعة العليا للجماهيرالعربيّة

أود أن أحيي جبعات حبيبه على تنظيم هذا المؤتمر، الذي يوفر إمكانيّة لخلق حوار مباشر حول القضيّة الأكثر أهميّة في العلاقات العربيّة اليهوديّة. فلا أحد يستطيع التحدث باسم مليون ونصف المليون عربيًا من المجتمع الإسرائيليّ غير لجنة المتابعة العليا. جيدًا تفعل الدولة بالتعامل مع العرب في إسرائيل كمجتمع له حقوقه وتعترف في لجنة المتابعة العليا كهيئة تمثيليّة.

في السنوات الأخيرة تراجع معامل الصدمة: ففي عام 1982 جرى قتل فلسطينيين في حلحول فخرجنا نحن الطلاب الجامعيين إلى الشوارع وتظاهرنا حتى تم تفريقنا بواسطة الغاز المسيل للدموع؛ اليوم تحدث أمورًا أكبر وتمر بسكوت بدون احتجاج. السؤال الذي ينبغي طرحه هو قضية المواطنة المتساوية (equal citizenship) وليس المواطنة المشتركة. فلا شيء يخص المواطنين العرب لا يتعلق في "الصراع"، وهو مصطلح تلطيف لنكبة عام 1948. فلا شيء يتعلق في المجتمع العربي لا يشتق من 1948. "أنظمة الطوارئ" فرضت منع التجول على المجتمع العربيّ، وكانت الأمر الأول الذي أسس المواطنة غير المتساوية وغير المتشاركة. حتى بعد انتهاء الحكم العسكريّ استمرت هذه المشكلة: قضية المسكن (المرتبطة في الأراضي المسماة أراضي الأمة ونحن بالطبع خارج الأمة)؛ قضية الفقر؛ وقضية معدلات حوادث الطرق المرتفعة، المشتقة من كوننا نعمل في أعمال أكثر شاقة والبنى التحتيّة غير صالحة؛ قضية الجريمة والسلاح المتواجد في أيدي منظمات الإجرام التي يتم التعامل معها في نتانيا بشكل مختلف عما يتم التعامل معها في المجتمع العربي. لقد أصدرت نداء "تنظيف البيت"، وطلبت من جميع المواطنين العرب العمل على تنظيف بيوتهم من أسلحة الإجرام، لأنني يئست من إمكانية قيام الدولة في التعامل مع هذه القضية كما يجب. فيكف يعيش الناس سنة تلو السنة مع هذه الأوضاع، مع هذا التمييز؟ والآن مع انضمام ليبرمان إلى الحكومة- الشخص الذي أدار أربع معارك انتخابية على أكتاف مواطني الدولة العرب. فما المقصود في "مسألة الولاء؟". لست ملزمًا أن أكون مخلصًا للدولة، بل على الدولة أن تكون مخلصة لي. فقط الدولة الفاشية هي التي تطالب المواطنين بالولاء للدولة. ينبغي الاعتراف في حقوقي كفلسطينيّ عندما أقف إلى جانب أبناء شعبي الفلسطينيين. فلا يعقل أن يتم التعامل معنا كطابور خامس. النكبة ترافقنا يوميّا. من يرتكب جريمة يجب معاقبته من قبل أجهزة العقاب والقضاء في الدولة؛ لكن قضية المواطنة مقلقة. العنوان على الحائط، وهو عنوان التصعيد، ليس في قطاع غزة فقط، بل مع انضمام ليبرمان إلى الحكومة التصعيد هو أيضًا ضد مواطني إسرائيل العرب. لم يعد بالإمكان إدارة روتين حياتنا كما كانت من قبل. نحن نتجه نحو مصيبة وأناديكم جميعًا لرفع صوتكم. وحتى لا أنهي كلامي بلهجة تشاؤمية، فنحن في لجنة المتابعة العليا نتحدث عن الحاجة إلى قناة اتصال مباشرة بين المواطنين العرب واليهود. فانعدام التواصل يعمق الغربة. فحتى حول الخلافات ثمة إمكانية للحديث. الجماهير العربيّة مدت يديها وأنا أضع هذا التحدي أمام الجماهير اليهوديّة بأن تمد هي الأخرى أياديها.

النائب يتسحاق هرتسوغ

رئيس المعارضة

عندما أجريت مفاوضات مع نتنياهو للقيام بخطوة سياسيّة هامة، قمت بذلك من أعماق قلبي، رغم ما أثاره ذلك من غضب. فكان لديّ الشعور أن ثمة فرصة حقيقة في منطقتنا. فهنالك قيادات عربيّة جديدة وسنة حولنا، مستعدة لتحمل المسؤوليّة. فعلي عكس كامب ديفيد، حيث بقي باراك وعرفات وحدهما، فربما توجد هنا فرصة لغطاء يعتبر الصراع الإسرائيليّ الفلسطينيّ جزءًا من سياستهم. توصلت إلى نتيجة وجود فرصة كبيرة ويجب تجنيد جميع القوى في إسرائيل للقيام بهذه الخطوة. فلو تحقق ذلك لشهدنا حدثًا دوليًا هامًا في القاهرة. كنت اعتقد أن نتنياهو مستعد للقيام بخطوة كبيرة أمام هيئات سياسيّة في العالم، لكن المصلحة الإسرائيلية طغت عليه فذهب مع القيادات المتطرفة. فلقد خضع لمخاوفه الأساسيّة المتعلقة في إمكانية استمراره في قيادة حزب الليكود. في عام 1953 كانت لدى موشيه شريت فرصة للسلام مع مصر، لكن وبسبب ظروف الأزمة السياسيّة في حزب «مباي» تم احباط الأمر. أيضًا الآن منعت الظروف السياسيّة تلك الخطوة السياسيّة. التاريخ سوف يحاكم نتنياهو.

هذا بالنسبة للخارج. أما هنا في البيت، فإن تعيين ليبرمان سوف يؤثر سلبًا على العلاقات اليهوديّة العربيّة، وأقترح هنا الاستماع إلى صوت المواطنين العرب. حتى عندما كان في المعارضة، قام ليبرمان بالتصويت مع الائتلاف على جميع مشاريع القوانين العنصريّة. سوف يقود ليبرمان أجندة خطرة. نحن في مرحلة صعبة للعلاقات اليهوديّة العربيّة في إسرائيل. 50% من اليهود لا يريدون مُدرسًا عربيًا يُعلم أولادهم، وهذا الأمر مقلق جدًا بنظري. رئيس الحكومة لم يفعل أي شيء حيال ذلك، وهذا أيضًا مقلق. أما بالنسبة لمقولتي «يحب العرب» فهذا يتعلق بردي على أحد نشطاء الحزب الذي استعمل هذه العبارة خلال نقاشه. لم يكن ينبغي أن استخدم هذه العبارة. هنالك غالبية صامتة تعترف في الحياة المشتركة وتدعمها، لكن الصراع مع الفلسطينيين يعيق ذلك ويربكه. وأنا أريد أيضًا أن أرسم «الحدود»: من يريد الاعتداء على الجنود فهو مخرب. أولادي في الجيش، ولذلك اعترضت على أقوال نائبنا زهير بهلول حول هذا الموضوع. وينبغي أيضًا على القيادات العربية النضوج وعدم التمسك في مقولة «لن نشارك في حكومة صهيونيّة». لو قام حزبي بتأليف الحكومة لكنت راغبًا في ضم قيادات القائمة المشتركة إليها. لكن القيادات العربية غير راغبة في ذلك. على الطرفين التقدم والتغلب على عقدهم في كل ما يتعلق في التعاون على جميع المستويات السياسيّة.

> ”
>
> وينبغي أيضًا على القيادات العربية النضوج وعدم التمسك في مقولة "لن نشارك في حكومة صهيونيّة"
>
> **النائب يتسحاق هرتسوغ، رئيس المعارضة**

النائب أيمن عودة

رئيس القائمة المشتركة

هناك تطرف في الشارع الإسرائيليّ ولذلك يجب التحرر من مقولة «كل العرب ضد كل اليهود» واستبدالها في مقولة «العرب واليهود معًا من أجل المساواة والمجتمع الأفضل». هناك معسكر اليمين، وهناك معسكر اليسار، وحان الوقت لبناء المعسكر الديمقراطيّ – يهودًا وعربًا معًا.

بالنسبة للإدعاء حول الحاجة إلى تعزيز الثقة الذاتيّة لليهود: لا يعقل أن تتصرف مجموعة الأغلبية المسيطرة جدًا كأقلية. فهكذا يتصرف الضعفاء، وليس الأغلبية. فما هو امتياز أن تكون أغلبية وقويًا وتتصرف هكذا؟ اتركوا لنا الشعور كأقلية والشعور أننا ضعفاء، فهذا الأمر الوحيد الذي تبقى لنا تقريبًا. من الذي ينبغي أن يشعر بالتهديد؟ الطفل الفلسطينيّ أم الطفل اليهودي؟ الفلسطينيون هم من ينبغي أن يشعروا بالتهديد وليس دولة إسرائيل.

العرب في إسرائيل هم الذين يقفون بين المطرقة والسدان. وليس لدي أدنى شك بأن إنهاء الاحتلال سيؤدي إلى تعزيز وتمكين المجتمع العربيّ. الاحتلال هو حجر العثرة أمام تطور العرب في إسرائيل.

«دعونا من الفلسطينيين» يقولون لنا عادة، هذه مقولة غير أخلاقية. نحن نتعامل مع المواطنة على نحو جاد وهذا يشمل الاهتمام بالعرب.

القائمة المشتركة تشكلت كخيار، ونحن نريد لها أن تشارك في الانتخابات المقبلة كقائمة واحدة. فلديها إمكانيات هائلة. في الانتخابات الأخيرة شارك صوت فقط 63% من أصحاب حق الاقتراع العرب، بينما صوت 74% من أصحاب حق الاقتراع اليهود. إذا ارتفعت نسبة التصويت فقد نصل إلى 17 عضوًا في الكنيست ونمنع إقامة حكومة يمين. لدينا أربعة أحزاب وليس ثمة شك أننا مختلفون حول قضايا عديدة، لكننا نعمل بشكل ديمقراطيّ، وبالطبع أكثر ديمقراطيّة من حزب «يش عتيد».

إذا سألتم أي عربي في الشارع ما هي الفترة الأكثر نجاحًا من الناحية البرلمانيّة فالجواب سيكون فترة حكومة رابين، عندما كنا «كتلة مانعة». المجتمع العربيّ يريد أن يؤثر، وعدم الجلوس جانبًا، حتى لو لم نكن ضمن الائتلاف. الكتلة المانعة هي إمكانية جيدة، وهنالك إمكانيات أخرى.

اليهود الشرقيون يعرفون العيش مع العرب، لكنهم جزء من اليمين لأن حزب «مباي» عمل على اذلال آبائهم. من الناحية الثقافية نحن جدًا قريبون من بعضنا. الشرقيون هم عرب، اذن لماذا هم بعيدون إلى هذا الحد؟

نحن نريد أن نؤثر، ولكن الأمر لا يتعلق بنا وحدنا. يهمني أن أكون على كل منصة والتحدث إلى الجمهور الإسرائيليّ. أنا أتحدث إلى جميع المواطنين، ويهمني أن تصل كلماتي إلى الجميع، بحيث يقول لي على الأقل 30% منهم: «نحن لا نتفق معك ولكن هناك منطق ما في كلامك».

نير مائير
مدير عام حركة الكيبوتسات

الصفائح التكتونية تتزحزح تحت أقدام أفراد المجتمع الإسرائيليّ. رياح سيئة تهب على الجمهور الإسرائيليّ، رياح العنصريّة، والعنف والتحريض. كي تشعر الأجيال القادمة براحة أكثر لبلورة مواقفها، علينا نبذ جميع التصريحات والسلوكيات العنصرية، والعنف والتحريض ضد المجموعات والأفراد في المجتمع. توجد هنا قوميات مختلفة وعلينا معرفة كيفية العيش باحترام وتقبل الآخر المختلف. علينا أن نخرج بنداء: كفى، هذا يكفي!

"توجد هنا قوميات مختلفة وعلينا معرفة كيفية العيش باحترام وتقبل الآخر المختلف. علينا أن نخرج بنداء: كفى، هذا يكفي."

نير مائير، مدير عام حركة الكيبوتسات

نائب الوزير
النائب أيوب قرا

س: في جلسة الكتلة البرلمانيّة في الأمس حول توزيع الحقائب الوزاريّة، قلت أنك تشعر بأنك لست جزءًا وأن ثمة رائحة عنصريّة في الليكود؟

ج: اعتقد أنني استوفي جميع معايير الأقدمية والولاء أكثر من معظم وزراء الليكود. جرى منعي من المشاركة في جلسة الحكومة كنائب وزير وحصلت على وعود بتعييني وزيرًا في أقرب فرصة. ولم يتم تنفيذ هذه الوعود، ويقوم نتنياهو بتعيين ديختر وهنغبي. إنهم يحاولون منعي من المشاركة في الحكومة وهذا ليس بسبب الوظيفة. الأمر ليس شخصيّا، بل أمرًا مبدئيّا يتعلق في العنصريّة، لذلك قلت خلال جلسة كتلة الليكود في الكنيست بخصوص توزيع الحقائب الوزاريّة «ثمة رائحة عنصرية في الأجواء هنا».

أنا جزء من دولة إسرائيل ولن اتنازل عن حقي أن أكون متساويا بين متساويين. أمل أن مقولة نتنياهو حول العرب أنهم يتدفقون على صناديق الاقتراع هي مجرد زلة، مقولة قيلت بدون انتباه، لكنني لم أعد متأكدًا من ذلك.

النائب عوفير شيلح

أمس تم الاحتفال في يوم هرتسل في الكنيست ولم يتواجد أي من النواب العرب. اتوقع أنه في إطار الثقة بالذات التي يجب أن نستحضرها كيهود، أتوقع الثقة بالذات نفسها لدى القيادات العربيّة، التي تقبل بالدولة. أتوقع من النواب العرب الذين كانوا هناك المشاركة في خطاباتهم في يوم هرتسل.

ثمة شرخ آخذ في التوسع في نسيج العلاقات بين اليهود والعرب وبين تعزيز المساواة والبلاغة الخطابيّة السياسيّة التي تستغل القاسم المشترك الأدنى، أي الخوف الذي يجمع بين الناس. هذا القاسم المشترك الذي يعتمد الخوف آخذ في التزايد وهو يخلق الاستقطاب، وذلك في أوساط الائتلاف وأوساط المعارضة على حد سواء.

هل النواب العرب شرعيون في الحكومة؟ للأسف ما زلنا غير مستعدين لحدوث هذه حتى في الخطاب. لقد قدت شخصيًا قانون التجنيد في الحكومة السابقة. ضمن هذا القانون طالب ليبرمان بفرض الخدمة الوطنية أو الخدمة المدنية الإلزامية. لم أوافق على إضافة «إلزامية» لأننا لسنا مستعدون لذلك بعد. كما يجرى الحديث عن توسيع الخدمة الوطنية في إسرائيل. هنالك طلب على الخدمة المدنية لكن قيادات المجتمع المشترك يعارضون هذا الطلب. أنا أشهد أيضًا توجهات إيجابية عميقة، حتى وإن لم ينعكس الأمر من خلال الصراخ السياسيّ. لكننا، نحن اليهود، علينا أن نشعر بالمزيد من الثقة في هويتنا والتوقف عن مهاجمة «الآخر».

أنا أعارض الخطوات أحادية الجانب مثل الانفصال عن الأحياء العربيّة في القدس الشرقيّة، والتي قد تعتبر خضوعًا من قبلنا لمطالب الطرف الثاني. علينا العمل كي يتم الإدراك بأن هذا الانفصال ضروري للدولة اليهودية والديمقراطية في إسرائيل. هذا هو البرنامج السياسي لحزب «يش عتيد» كما حدده يائير لبيد. يساهم هذا الانفصال في إعادة تقرير مصير من هو المواطن العربي في دولة إسرائيل. فعندما تكون هناك تسوية بيننا وبين أبناء شعبهم هناك خلف الحدود، عندها سوف نتوصل إلى الحوار العميق. في دولة ذات أغلبية يهودية ثمة مكان مناسب للعربي.